

Szellemek, őszi szelek, sóhajok,
 elköltözött testvérek, boldog árnyak!
 Üljetek ma ti halottak-napját,
 gyászünnepet értünk. Országotoknak
 nincsenek határai,
 nincsenek dimenziói, fájdalmai se;
 mi vagyunk egyetlen rossz érzésetek,
 mi balga gyászolók. Zúgjatok ma ti halotti
 zsoldárt,
 kéményeinket szélvihar döntse le,
 holtak, testvérek, sírjátok értünk
 hideg esőt! Gyújtsatok lidércclángot házaink
 fölé,
 melyek a mi novemberi sírjaink.
 Itt várjuk fekete, nyirkos életünkben
 a feltámadást.
(Dsida Jenő: Halottak napján)

XXVIII. évfolyam 11. szám
2021. november

Bulányi Gy.: Van egy barátom	4887
Király I.: Bulányi Gyurka bácsitól eltérően	4889
Mlecsenkov A.: Reagálás	4891
Hollay K.: Az úgynevezett szentségek	4892
Lipien M.: „A szó elszáll...!”	4896
Csiky A.: Keresztény katonái...	4897
Demeczky J.: Az egységes keresztény...	4900
Farkas I.: Van egy kis időd...?	4904
Merza J.: Diótörő	4906
Király I.: Szinodális közösség	4910
Gyombolai M.: Vergődő ima	4911

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért,
 nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
 Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

BULÁNYI GYÖRGY

VAN EGY BARÁTOM...

Van azért több is. De ez másmilyen. Nem ötven-hatvan, vagy harminc-negyven éve szereztem, csak az ezredvégen. Neki még nincs velem egészen tele a hócipője. Vele még azt is megengedhetem magamnak, hogy panaszkodom. Mi bajom van? Csak annyi, hogy nem tudok népet gyűjteni. Népet? Hát nem tudom, hogy nem népet kell gyűjteni, hanem tanítványt? Hát én ne tudnám?! De ahhoz, hogy tanítványt gyűjthessek, jó, ha van egy halastó, amelyben szépen növekednek a halak, amíg kifoghatom s beemelhetem őket egy kisközöségbe. Hát azt panaszoltam fel a barátomnak, hogy ehhez a halastó építéshez nem értek. Mára Dombi Feri lett a bezzeg-gyerek számomra: Bezzeg, ha elmegyek a

hó utolsó vasárnapján Inárcsra, ott van két-három-négyszáz ember is a misén. Én pedig a széphalmiak jóvoltából már három éve rontom a levegőt náluk, s csak tízekben számolhatok s nem százakban – s ott is csinján, hamar befejezhetem a számolást. Ha negyven ember eljön a misére, az már sok és reménykedhetem, hogy most már végre beindul a növekedési folyamat, de a következő vasárnap megint csak 25-en vagyunk.

Pedig hetenként háromszor is leülök a szövegszerkeízítő elé, hogy az összeszerkessze nekem a következő vasárnapi prédikációt. Nemegyszer két-három órát is kotlok rajta, s mire végre felállhatok, de csatátér van körülöttem a szakirodalomból, csak győzzem utána helyére rakni a leszedett könyveket. Pedig a hallgatóság, ha háromnegyed hatkor eszébe jut az adyligeti mise, még hatra odaér, s hét óra után egy pár perccel már vacsorálhat is. *Bezzeg* Dombi Feri népének el kell indulnia Tiszaújvárosról, Szentesről,

Kecelről, Fertődről s honnan nem – már jókor felébredés után, hogy 13 órára Inárcson legyen, aztán ott tanyázhatik sötétedésig, s jó, ha este nyolcra hazaér. A széphalmiakon kívül, akik meghívtak engem, csaltam oda én már legalább ötven embert. Egyszer-kétszer jönnek, aztán három hónap múlva esetleg újra. Nem hoznak senkit, inkább maguk is otthon maradnak. Pedig a halastó olyan, hogy abból nem lehet kifolyni, azt kell enniük a halaknak, amit ott adnak. Ettől nőnének meg szépen, ettől lennének csoportba hívhatók, ha még nincsenek benne. De alkalmi belátogatásból sohasem lesz nagyhal, akarom mondani: tanítvány. Csak ha megtetszik nekik a halastó, s egy idő után többre is vágnak, mint heti egy órára. Enélkül pedig a belátogatók maradnak közönség, s nem lesznek sohasem közösség. Ennyi sirám után annak, aki jól ismeri irodalmunkat, eszébe juthat, amit Arany írt fel 1878-ban egy akadémiai papírszeletre:

Szegény Bálint Gábor, / Boldogtalan góbé;

Amennyit te szenvedsz, / Mi ahhoz a Jóbé!

De hát semmi a szenvedés, ha van az embernek egy értő szívé jóbarátja. Mert annak részvét van a szívében, és segít. Segít, mert mondja... Mit mond? Azt, hogy *Ne csodálkozzál! S most jön a segítő a többi segítő szöveg: Hát mert mindig csak ostorozol, korbácsol! És mindezt a szeretet nevében. Hát micsoda pedagógia ez? Simogatni, dicsérni is kell az embereket. Meglátszik, hogy nincs feleséged. Az ám a nevelőiskola! Ott nem él meg az ember gyereke ilyen módszerekkel...* Nem volt bekapcsolva a magnó. Ha be lett volna kapcsolva, akkor egész segítség-tömegét rátok zúdíthatnám. Folyt belőle a segítség még bőszéggel, de annyi volt a lényege, amennyit elmondtam.

De hát az én szájam is tele van ám foggal, vagy legalább is két fogsorral, s válaszoltam. Misztótfalusi Kis Miklós módjára, aki 1968-ban *Kolozsvárott* meg is jelentette könyvét, melynek címe: *Maga személyének mentsége*. Hogyan védtem magam személyét? Így: Nincsen igazad. Én vagyok a világ legudvariasabb embere. Egyáltalán is, de különösen vagy legalább is nagy nyilvánosság előtt, például, ha prédikálok. Én nem tehetek arról, hogy Jézus azt bízta rám, hogy azt mondjam, amit ő is mondott, s én még jóval szelídebb hangszerelésben mondom, mint ő. De azért azt mondom, amit tanultam tőle. Tudnék én Adyiligeten mást is mondani. Olyanokat, hogy kedves híveim, nemes ambícióval induljatok képviselőnek a választásokon, mert ki tudná megmenteni a hazát más, mint az igaz katolikusok. Meg olyant, hogy vállalkozatok s gazdagodjatok, mert Isten megáld

titeket minden vállalkozástokban, ha elvégzitek Jézus szent Szíve tiszteletére a nagykilencedet, azaz kilenc hónapon keresztül, s egyet sem kihagyva, minden első pénteken meggyóntok, szentáldozáshoz járultok és a pápa szándékára egy Miatyánkot s egy Üdvözlégyet imádkoztok. Tudnám mondani ezt is, eleget gyakoroltam gyerekkoromban jezsuita családi gyóntatónk hatására a szülői házban. Meg olyat, hogy tartatok imahadjáratot, s tartások szárazon a puskaport, mert Isten s a Magyarok Nagyasszonya bizony kimódolja nektek, hogy Szent István országa a Kárpátoktól le az Adriáig megint egybe s a miénk legyen, stb. Azt hiszem, megszapornának hallgatóim, s mondanák: Ez már aztán döfi! Ez az öregpap tudja, hogy mi a csízió, s mi kell az ájtatos magyarnak. Talán még a fiatalok is jönnének lelkes szavamat hallgatni.

Tudnék, de nem tudok. Különben is, ha ilyesfélét tudnék, nem is akarnám feltölteni az adyiligeti kis kápolnát, mert betölthetném ifjú hangommal, s orgánommal az esztergomi, az egri meg budapesti bazilikát. De hát nem tudok. Csak azt tudom mondani, hogy legyetek kicsik, szegények és szelídek. Hogy mossátok egymás lábát, gyámolítsátok a szegényt, s törekedjete az egy dénárra, s viseljétek el, ha valaki arcul ver titeket. S nekem még mézes madzagom sincs, mint volt Jézusnak: a kézrátételes gyógyítás. Mert ha ma élne közöttünk, az SZTK-ba járna ő is. Keserűen – ostorozva, korbácsolva – mondta is: *ha csodákat nem láttok, nem hisztek*. Mert Isten Országa nincs attól, hogy valaki nem hal meg idejében, hanem még túl a nyolcvanon is itt rontja a levegőt köztünk. Isten Országa csak attól lenne, ha meg tudnók csinálni azokat, amiket mondtam.

Az az én ostorom meg korbácsolom, hogy azt mondom, amit rám bíztak. Dicsérek én szívesen agyba-főbe. A széphalmiaktól el vagyok ragadtatva, mert ők hamarabb fedezték fel Dévát, mint én. Hoznák ők is ide azokat, akik nekik a legdrágábbak: a gyerekeiket, de nem tudják. Miért nem tudják? Hát csak azért nem, amit a péceli énekkaros mondott már jó negyven éve Bandi bácsinak: *Igaza van ennek az ürgének, de ki tudja ezt megcsinálni?! S ha nem tudjuk, minek jöjjünk? Minek búsítsuk magunkat?*

Ilyesmiket mondtam a barátomnak. Nem volt ideje válaszolni, mert sietnie kellett neki *dolgozásba*. Az *István, a király* rock-opera *Te kit választanál?* melódiájára kérdezem: Testvérem, te mit mondanál ennek a panaszkodónak? Hogy könnyebb legyen válaszolnotok, befejezésül még elmesélek egy viccet az *átkos* utolsó éveiből. Volt egy angyalka. Ahol csak szomorúságot látott, odarepült és segített. Nagyon sokaknak. Egyszer

csak meglátja Kádár elvtársat is, amint ül a Duna-partnak a parlamenthez közeleső lépcsőjén. Zsebkendő a kezében, s törölgeti az orrát meg a szemét. Odarepül az angyalka, s megkérdi tőle, hogy miért sír. Kádár meg csak mondja, mondja tenger bánatát – vég nélkül. Az angyalka meg hallgatja. Aztán leül melléje, és együtt sírnak.

KIRÁLY IGNÁCZ

BULÁNYI GYURKA BÁCSITÓL ELTÉRŐEN

Tanítványa, testvérbarátja, lelki vezetője voltam. Írásainak olvasója voltam és vagyok. Az ő elképzelésétől megérvelten eltérő véleményem és gyakorlatom nem ártott mély kapcsolatunknak. Hála legyen mindezekért is neki, hiszen erős egyénisége, rámenős dialógus készsége közismert volt.

1./ Gyermek-pasztoráció. „A gyerekekkel foglalkozzanak a szüleik. Ti a szülőkkel foglalkoztatok.” (Gyb.). Igyekeztem ehhez tartani magam. Érdi szülőkkel csináltunk kisközösséget. Fiaik rendre ott ólalkodtak körülöttünk. 13-14 éves, érdeklődő srácok voltak. Nem lehetett nem felvenni velük a kapcsolatot. Szüleik jóváhagyásával elkezdtünk találkozgatni. Alap kérdéseket vitattunk meg: miért vagy keresztény, templomon kívül miben mutatkozik ez, felnőtté válás ismérvei a vallásban, mitől váltott meg Jézus...? 1979-ben kezdődött. Gyurka bácsinak azzal érveltem, hogy a gyerekekből lesznek a felnőttek. Vicsesen mondta: „Enyhítő körülmény, hogy fiúk.” Olyan testvérbarátság lett ebből a rendhagyó pasztorációból, ami ma is (2021), 43 éve él és kisközösségekben, mély barátságokban működik.

2./ Lelkigyakorlat. Kezdetben négy teljes naposak voltak. Vasárnap délután is még tartott. Házasodtunk, jöttek a gyerekek. Az ő elhelyezésük és még vasárnapi haza vitelük (hogy hétfőre menjenek a dolgok) miatt bevezettük, hogy ebéd és a rendcsinálás után befejezzük a lelkigyakorlatot. Gyurka bácsi nehezen értette meg, hogy mi nem szerzetesek, papok vagyunk, hanem családosak. Bomlasztásnak élte meg azt, amit az élet működő képessége igényelt tőlünk. Nekem meggyónni nem kellett, de megérvelni igen. Az évek megmutatták, hogy bomlasztás helyett ez élıhetőséget hozott. A lelkigyakorlatok délutánján pedig szentségimádást is tartottunk. Ez ellen senkinek nem volt szava. A tények

szóltak. Ebéd után, délután, koncentrált napirendben az adorációs csendet itt is, ott is egyenletes szuszogások színezték. Elszenderülések, nagy bólogatások, egyéni ébren maradási trükkök mutatták, hogy felül kell, hogy vizsgáljuk az adorációnak ilyen formájú napirendi fontosságát. Változtattunk. Valós igényének gyümölcse lett, hogy évek óta a lelkigyakorlataink szombat esti templomi imája, sok énekkel, vallomásokkal kiemelt adorációs gyakorlatunkká lett és senki nem alszik el rajta.

3./ Apostolkodás. Gyurka bácsi paptanári mivolta és Jézus gyakorlatának példája bizonyára jelentősen meghatározta a tételt. ” Mindenkinek össze kell gyűjtenie a maga tizenkettőjét.” Vagyis mindenki alkalmas a tanuló kisközösség egybe szeretésére és éltetésére. Ahogyan nőtt a létszámunk, jöttek a kérdőjelek. Volt, aki a karitatív tettek embere volt és nem a szavaké. Volt, aki inkább tanulni akart, mint hirdetni: nem vagyok rá alkalmas, hangzott sokaktól. A valóság azt mutatta, hogy pedagógiai adottság nem mindenkié. Hiába is erőltette Gyurka bácsi és néhány alkalmas tanítványa ezt a sajátos alkalmasságot, nem ment. Ekkor kezdtük azt hangsúlyozni, hogy mindenki azon a területen gyűjtsön barátokat, melyben Jézus szándéka szerint jeleskedik. Ha karításban, akkor abban. Ha kisközösség nélküli személyes barátkozásokban, akkor abban. A hirdetés bármely formája Istennek tetsző, akkor is, ha nem lesz belőle kisközösség. Az egészséges lelkület természetes gyümölcse, hogy meg akarja osztani másokkal azt, ami őt boldoggá teszi.

4./ Gyermekvállalás. Gyurka bácsi elidegenítő mondata:” Fél tucat gyerek illik egy jézusi családhoz.” Aranyos... Mintha a gyermekszülés, vállalás akaratbajnokság gyümölcse lenne. Minket nem bosszantott ez, mert éppen átléptük a fél tucatot, mikor fülemben jutott a mondat. Lelki beszélgetéseinkben rájöttem, hogy ez retorika volt nála, nem darabszámi felszólítás. Annyira akart biztatni a jézusi emberek létszámának növelésére, hogy mondatát sosem vonta vissza, sosem fogalmazta másként. Dicséretére mondom, hogy azért odáig nem ment ez a „fél tucat” fogalom, hogy az én családomat „háromszor fél tucatos” családnak mondja. Egész lénye gyermekszeretést, család-méltatást sugárzott. Elvei, tapasztalatai olyanok voltak számomra melyek százszorszént tételeket is szültek, melyek meghatározták gyermeknevelésünket. Például: normára neveljünk, szelíden!

5./ Szegénység. Ki ne hallaná még ma is, hogy Jézus a szegénységre hívott meg bennünket. Esménnyé

fogalmazódott a szegénység. Céliá. Érv, a gazdag ifjúnak mondott jézusi szó: Add el mindenedet... Ez a sarkítás elgondolkoztatott. A vámosnak elég volt bőkezűen korrigálni akarni addigi harácsolását és máris üdvösség költözött házába. Elgondolkodtam azon, hogy vajon a teremtett világ szépsége és gazdagsága azért adatott, hogy bűnre vezető alkalom legyen egész életünkben? Hogyan is van a százannyi jézusi ígérete? Egy korai soproni nagytáborban erről tartott előadásom nem csökkentette az eszménnyé tett szegénység hangsúlyát. Pedig Gyurka bácsival sokat dialogizáltunk erről. Azzal védekezett, hogy az adásra biztatáshoz kell a sarkított megfogalmazás. Jó. De ezt lehet világosabban is megfogalmazni. Ha adok, szegényebb leszek anyagilag ahhoz képest, mint adásom előtt voltam. A szegénység nem cél, hanem következmény. Adás a cél. Adnom úgy kell, hogy magam ne váljak nincstelenné, magam is rászorulóvá. Családoként ez még tovább finomítandó: a szükséges és elégséges javakkal rendelkezünk kell. Ez akkor is érvényes, ha „Igényeink növekedését illetően határtalanul fejlődő állatfaj vagyunk.” (Galgóczi E.). A lényeg azonban ott van, hogy ha sikeresen apostolkodom, akkor amennyivel növekszik a Jézushoz igazodni akaró emberek köre, annyiszor többem van nekem és mindannyiunknak. Száznál, százannyi. Ez az értékáramoltatás az Isten Országá.

6./ Szellemiség. Kezdtük a KIO-val (Keressétek az Isten Országát), Gyurka bácsi fő művével. Nagy kihívás volt. Becsületből, tiszteletből elolvastam. Nem egy könnyű olvasmány. Másodszorra már a 4. kötetel kezdtem, mert ez volt a

legolvasmányosabb. Ezzel gyűjtöttem erőt, hogy majd az első kötetet is érdemben tudjam újra átolvasni. Sokan voltak így. Értelmiségiek is. Sokat segített a Merre menjek hittankönyv, amely a KIO-nak közérthető, középiskolásoknak szánt feldolgozása. A lényeg segített rajtunk:

tudat- átalakítást végzünk, nem mazohista szellemi követelményt, nem elvárás teljesítünk. Az azért világos volt, hogy értékszempléletünket Jézuséhoz formálni, az nem szellemi sétagalopp. Az állami elhárítás azt gondolta, hogy több ezren lehetünk a nagy ívű és nagy darabszámú szellemi termékek miatt. A Karajok

(Karácsonyi Ajándék) kötetei ezt mutatták. A valóság az volt, hogy hiába volt a nagy szellemi kisközösségi hangsúly, az írások néhány ember gyümölcsei voltak. Szösszenetek születtek, de minőségi írások, tanulmányok csak kevesektől. A grafomán Gyurka bácsink ebben is vezér egyéniség volt. Azt is megfogalmaztuk, hogy nagy részben értelmiségi közösségek vagyunk. Legalábbis a tanuló közösség hangsúlya ezt mutatta. A valóságban a közösség tagjait segítő színvonalú szellemiség volt, Jézusra fókuszálva. Az azonban, hogy Gyurka bácsi szerint „mindenkinek meg kell írnia a maga KIO-ját”, ez nem valósult meg, mert nem is volt megvalósítható. Ki mire alkalmas, abban teljesítsen.

7./ Képviselő. Amikor megalakítottuk a Bokor képviselőt (KV 1974), akkor csak közösségvezetők voltunk benne. Sőt, a kisközösségek az akkor és ott legalkalmasabbat választották és küldték vezetőik közül. Bele gondoltam, hogy ha rendre én vagyok a KV tagja, akkor a többiek hogyan fogják kitanulni a Bokrot egybe szeretni és egybe szervezni hivatott teendőket. Ráadásul a mi kisközösségeink vezetői legalább olyan elkötelezett emberek voltak, mint én. Szerintem alkalmasság kérdésében sem volt hiba. Mást küldtünk tehát közülünk, de természetesen közösségvezetőt. Gyurka bácsi dühös lett: „Mi lesz a KV-ból, ha mindenki a ministránsát küldi oda?” Erre én lettem sértődött: „Mi lesz a KV-ból, ha az utód nevelése elmarad?” Alaposan meg kellett érvelnem döntésünket és lenyugodtak a kedélyek. Gyümölcseink igazolták alkalmasságainkat. A közel ötven éves KV -ba águnkból-régióinkból mindmáig közösségvezetőket delegáltunk, akiket emelt és fejlesztett a Bokorért vállalt szolgálat. A „ministránsok” felnőttek a feladatokhoz. Hála legyen érte!

8. Papság. Kezdték elfogyni és eltávolodni papjaink. Elhunytak és visszahúzódtak. Gyurka bácsi nagyon fontosnak gondolta, hogy szentségi és szentelményi hitéletünk el ne haljon. Teológiai „képzettségünk” nem volt vitatható, hiszen a kisközösségek szellemi életének anyagai nagyrészt teológiai tanulmányok voltak. Az apostolkodás is a közénk tartozás ismérvei közé tartozott. Az ezeken túli, szentségkiszolgáló papi szolgálat érvényes és megengedett lehetősége szigorú szabályozással benne van az egyházi lehetőségekben (CIC). Ennek egyik, krízis helyzetben megengedett lehetőségét nevezzük titkos szentelésnek. Természetes, hogy Gyurka bácsi, találván erre (cseh?) püspököt, kiszemelt embereket, hogy a titkos szentelésre rávegye őket. Engem is, a laicizált és szentségi házasságban élő diakónust is megkérdezett. Erőtéljes dialógusba

keveredtünk. Nem tartottam jó ötletnek, és jó megoldásnak sem. Érveimen, és ebben sem voltam egyedül, túllépett, és valakikkel megcsinálta ezt a sajátos pappá szentelést. Annyira betartották a titkosság követelményét, hogy zárt köreinkben is csak a felszentelés tényét és az érintett személyeket ismertük, és elfogadtuk, Gyurka bácsiba vetett bizalmunkra építve. – A Bokor életében megoldotta a paptalanodás kérdését? Nem gondolom. A működő paptestvérek is inkább kihúzódtak a közös dolgainkból és jézusi-KIO tartalmakkal szolgálták és szolgálják a közösségeiket, híveiket. Sokan természetesen tartjuk, hogy a sajátos papi szolgálatok (szolgáltatások) igényével bekapcsolódunk a helyi templomi rendszerbe. Baj ez? Nem gondolom. Ez nem elvfeletetés, hanem közösségvállalás az elv megváltásának reményével. A szellemi, lelki és testi táplálkozás számomra olyan, mint a méhecské, amely virágról virágra szállva gyűjti a méznek valót, amit ezután magában állít elő a begyűjtött értékekből. A tények Gyurka bácsit ebben a témában is elcsendesülésre készítették, írásaiban sem foglalkozik ezzel a megoldási kísérletével. Megcsodáltam a sikertelenségeken túllépni tudó, és új feladatot, célt találó életerejét.

9. Kommuna. Nagy téma! Gyurka bácsi több évtizedes és soha el nem engedett témája. A nyugati, amerikai jó példák, a sajátosan értelmezett jézusi és ősegyházi gyakorlat alapján az volt az álma, hogy a kommuna lehetne a nagy Bokor-Mű. Az értékfordozó, a változásokat túlélő életforma. Mindmáig jókívánásokkal drukkolok a hazai ilyen irányú kezdeményezéseknek. Gyurka bácsival való dialógusom azt boncolgatta, hogy Jézus vándortanítói gyakorlata a vele vándorló tanítványokkal hogyan lehetett volna kommuna, hiszen még az anyagiakat is jómódú hölgyek támogatásából kapták. A jeruzsálemi ősegyház hogyan is élte a kommunát, ha Páléknak kellett gyűjtést rendezni a megsegítésükre? „Családos szerzetesség kell” – mondta Gyurka bácsi. A középkori (XII. sz.) begina és begárd kezdeményezés, bár az egyházi irányítástól függetlenül akart működni, ugyanúgy engedelmességre alapulóan élt, mint a legtöbb mai kommuna. Gyurka bácsi a „ráhallgatás” fogalmával cserélte le az engedelmességet. Az élet azonban nem mindig ad időt a rábeszélésre. Valakiknek dönteniük kell, és valakiknek ezt el kell fogadniuk. A Bokorban még illemszabályként sem sikerül érvényt szerezniük az ide tartozás és működés szempontjainak, mert „személyiségi jogot sértenek”. Bennünket közösségvezetésre nevelt, de látott már valaki karmesterekből álló sikeres kórust? Gyurka bácsi

többször zárta beszélgetésünket így: „Majd meglátjuk.” Remélem, hogy öröme van odaát az, ahogyan igyekszünk élni és éltetni akkor is, ha ez nem az általa álmódott kommuna. Egy szervezeti és működési szabályzat jó a világ fiai vállalkozásainál, de nálunk? Én a közel lakást láttam és látom élhetőnek és praktikusnak. Autonómia és összedolgozás. Mint egy nagycsaládban. Ez nem kommuna. Ez egy bevált, élhető életforma. Gyurka bácsi nagy álma, a megmaradás, az Isten Országja földi megjelenítése úgy válik valóra, ha szabad döntésekkel, egymásra figyelő értékáramoltatással élünk, szívben és méterekben közel egymáshoz.

Gyurka bácsi véleményeitől való eltéréseim is beigazolták a mondást: a különbségeket nem megszüntetni kell, hanem harmóniába hozni.

MLECSENKOV ANGEL

REAGÁLÁS...

Kedves Náczi.

Nagy örömmel olvastam nagyszerű összefoglalásodat és tovább gondolásra indító írásodat.

Amit a 8. pontban írsz azzal is többnyire egyetértek. Pusztán miután ebben a pontban foglaltak egyem is érintenek személy szerint, ezért szeretném megjegyezni, hogy a papságra vonatkozóan nem a Gyurka bácsi vett rá, pusztán a lehetőséget kínálta fel. A magam részéről, mint Te is tudod korábban jelentkeztem a hivatalos módjára is. Sikertelenül, talán Te is tudod, hogy akinek Bulányi és Dombi a barátja az nem kerülhet ebbe a rendszerbe. Szeretném nyomatékosan tudatosítani, Számodra is, hogy amikor ez a kérdés felmerült a magam részéről minden közösségem előtt nyilvánvalóvá tettem szándékomat. Azzal a feltétellel, hogy amennyiben nem látják jónak szándékomat visszalépek. Közösségeim teljes egyetértésével vállaltam ezt a feladatot. Engem ezért sért ez az általánosításod. Szeretném jelezni, hogy engem az egyházi szabályozás, CIC. akkor sem és most sem érdekel, mint azokat sem, aki a titkos szentelést az egyház keretein belül, mint lehetőséget megengedték és megtették. Egyszerűen nevetségesnek tartom a részedről a

CIC.re való hivatkozást. Bízva abban, hogy egyszer a Bokor közösségei felnőnek arra az elkötelezettségi szintre, hogy nem CIC. hanem a szolgálat határozza meg, hogy ki ül az asztalfőn egy -egy közösségi alkalommal az eucharisziát megünnepelve. Ebben talán mindketten egyetértünk.

Sok évtizedes testvérbarátságra való tekintettel:
Üdv. Öcsi

HOLLAY KERESZTÉLY

AZ ÚGYNEVEZETT SZENTSÉGEK...

A KERESZTELEÉS

Természetesen az „eredeti-bűn” eltörlése mondva csinált ok; semmi értelme, a fogalom teljesen bibliaellenes szülemény.

A zsidóknál a körülmetélés a fiú bevétele a vallási kötelékbe, Isten áldásával megerősítve (az előírt áldozatokkal).

A kereszteleés tulajdonképpen ennek a pótlása.

Mi is volna az értelme, funkciója egy felvilágosult keresztény életében?

Hálát adni a Mennyei Atyáknak az újszülött megérkezéséért, együtt örülni a szülőkkel.

Kik örülnek együtt?

Rokonok, barátok, akik körül veszik az újszülöttet, de még inkább az újszülött édesanyját, szüleit. (persze az örömet finomítani kell, ha nyilvánvalóan nem egészséges a kicsi!)

Ha az édesanya elsősülöttje az, akinek örülünk, mennyi segítségre szorul. Mennyi ijedtség, izgalom kíséri az első napokat. Nem issza éjjel azt az üdítő teácskát – persze mert elfelejtette kilyukasztani azt a cumit. Idegenkedik a kis kanáltól – túl hidegen vagy melegen nyomtam a kis szájába. És így tovább sok-sok apróság, amiben szép szóval, tanáccsal segíthetnek a kezdőknek.

Ha már a negyedik gyermek érkezett meg, akkor a feltornyosuló gondokban segíthet nagyon a közösség.

Tehát közösség nélkül értelmetlen szertartás lenne a „befogadás”.

Igen: lehetne valami énekléssel, ünnepélyességgel kiemelni ezt a napot a hétköznapiokból.

Ennek csak akkor van értelme, ha folytatása is következik, például egy év múlva, legalább néhányan megünnepelve az anya születés-napját. Mit csinál a kis egyéves?

A pelenka után jönnek az újabb leckék, s segítségre, tanácsra mindig lesz szükség; még akkor is, ha látszólag már végképpen a saját lábára állt az egykori újszülött.

Tehát ennek a „szentségnek” akkor van értelme, ha ez az új család köré fonódó melegebb fészket is jelent. Egyszóval: közösséget is létrehoz, akik egymás kezét fogva, mint valami körtáncban, valami magasabb eszmeiségben ötvöződnek, magasabb szinten kezdenek élni!

A formalitás, hogy a szokás kedvéért valami vizecskével megnedvesítsék a kicsike kobakját, esetleg csak annyit jelent, hogy a nagymama békésebben fogja látni a világot, megnyugszik, hogy az unokája meg van kereszteleve, s a plébános úr is egygel szaporíthatja a megkereszteltek lajstromát.

Hogyan tud utána járni, érdeklődni, hogy mi lett a kétezredik csöppséggel? Egyszerre is több ezren tartoznak a templomához!

A liberális, felvilágosulás útját választó kereszténység előtt rengeteg kérdés áll, állna, ha nem látnánk be, hogy tulajdonképpen nagyon egyszerű, természetes mozzanatokról van szó, mint amilyen egyszerű a filozófiák, teológiák, vallások istene helyett, a Mi Mennyei Atyánkhoz való lehető legmelegebb odabújás!

Olyan Istenhez, aki gazdagabb minden formánál, tehát minden formában fel tud ismerni bennünket; bár az elavult formákat nem tartja szerencsésnek, mert többnyire másfelé visznek, vakvágányra, mint a rosszul kezelt váltó a vonatot.

***

AZ ELSŐ ÁLDOZÁS

A Szent Kenyér magunkhoz-vételét „áldozás”-nak nevezni teljes tévedés, ami csakis a magyarban fordul elő!

A latin-, germán-, szláv nyelvekben is a „communio”, a „közösség” szó megfelelő formáját használják.

Ez a latin szó viszont közel jár a lényeghez: a Jézus által ajánlott közösség létrejöttéhez, az egymást szerető emberek közösségéhez.

Akit meghívok ebédre, ahhoz biztosan valami barátság is fűz; a közös evés általában összeköti az embereket.

Jézus tanította a tanítványait, együtt hajózott velük, a szemük láttára szóba állt szegényekkel, súlyos betegekkel, de a búcsú alkalmát a lábmosás utáni közös evéssel pecsételte meg, szeretete jeléül.

„Arról ismerje föl mindenki, hogy a tanítványaim vagytok, hogy szeretitek egymást” (Jn. 13 /35). – Mondta Jézus a közös vacsora után.

Tehát: a közös vacsora és az egymást szerető közösség összetartozó fogalmak.

Erre az összetartozásra, közösségre kellene ránevelnünk a gyermekeinket.

A vacsora elemei: a családfő kézbe veszi a kenyeret, hálát ad, megtöri a kenyeret és szétosztja azt. Ezt tette Jézus is az utolsó összejövetelükön, s Pál is ezt tette a széteső félben levő hajón Málta alatt (Ap. csel. 27/35).

Egy mai családfő: azt a szép vekni kenyeret kézbe veszi, s régi szokás szerint keresztet rajzol a hátára – ha egy kicsit elmélyültebb, akkor ez a kereszt a Mennyei Atyára való gondolatot jelenti, aki lehetővé tette azt, hogy van mit a kezébe vennie.

Jelenti a hálaadást – görögül: eucharisztia –, innen van az, hogy az eucharisztia szó az étkezést jelenti!

Ma gyakran szeletelt kenyeret veszünk vagy péksüteményt, ilyenkor is gondolnunk kellene egy pillanatra Arra, akitől kapjuk: „Aki ételt, italt adott, annak neve legyen áldott”.

S arra is, hogy ilyenkor a családfő vagy családanya az összetartó erő, aki az enivaló szétosztásával megteremti a közösség melegét. Az értelmét a magyar mondásnak, hogy „egy kenyéren élünk”.

A név áldása, dicsérete a hálaadás formulája („Te Deum”, „Gloria”).

(A zsidók húsvéti vacsoránál egy széket és egy terítéket üresen hagynak a várt Illés számára).

Jézust talán nem kellene hívni, mert ő önként jelen van köztünk (Mt. 18/20) . „Ahol ugyanis ketten vagy hárman összegyűlnek nevemben, ott vagyok közöttük”. Sőt egy kicsit fonák is, mert mi vagyunk az Ő vendégei! Lásd: a kenyér-szaporításokat.

Tehát nem kell átváltoztatni a kenyeret, mert Jézus már a 3. ember után ott csücsül közöttünk!

Mit jelent az, hogy Jézus nevében összejönni, vagy ahogyan az utolsó vacsorán kérte: a közös étkezéskor Őrá is gondolni?

Az Ő személye jelenti a tanítását, minden útmutatását.

Erről Ő gyakran átvitt értelemben az „élő vizet említve beszélt”, az étel egyenlő az Atya akaratának a teljesítésével. Az ellentétes értelemben pedig a „farizeusok kovásza”.

Az Ő nevében összejönni azt jelenti, hogy a tanításával foglalkozni, beszélgetni róla, magunkra venni.

Természetesen ez nem történhet így minden nap, de ünnepélyesebb alkalmakkor ki kellene teljesednie a hálaadásnak, összejövetelnek úgy, hogy közben egy-egy részt a Szentírásból felolvasunk, s elgondolkodunk rajta.

A gyakorlat az, hogy megindul a pletykálgatás, vicc-mesélés, s még jó, ha nem csúszunk el egy kicsit sikamlósabb tájak felé.

Természetesen egy kis lelki emelkedettség után, vidulhatunk is, jó kedvünk is lehet; lásd a Kánai Menyegző történetét! Nem kell szégyellenünk, hogy emberek vagyunk.

A kicsinyek ott ülnek a macska asztalnál, de ahogyan növekszenek, értelmesebben, megéreznek valamit a felnőttek gyakorlatából, s csak rajtuk múlik, hogy mennyire engedjük őket közel a nagy asztalhoz, mikor ültetjük őket magunk közé.

Kérdés: kell-e ennek ünnepélyes formát adni? – Lehet?!

Vagy szépen belenőnek a felnőttek világába, már, ha van ilyen!

A tündi-bündi kis menyasszonykák, a hitoktató nénik öröme -, hiszen ezek még elhittek neki mindent, s a giccses Jézus-Jézuska éneket is elénekelték valahogyan a felnőttek örömeire.

Ki keresi vissza, hogy mi lett ebből a bájos alkalomból később, hol tartanak ezek a szép fehér ruhácskák?!

Jobb, ha a gyermeket előbb, korábban már felnőttek hisszük, s lassan-lassan értetjük meg velük a közösség értelmét.

A mi számunkra is ez egy folyamat, fejlődés, s csak igazán nagy pillanatokban tud valami mennyei kilátásba torkolni a Jézussal elköltött Vacsora, a közösségben megélt Istenhez való felemelkedés csodája.

***

A BÉRMÁLÁS - KONFIRMÁLÁS

Felnőtté válás

Tulajdonképpen ez egy kezdet. Kezdetek annak, hogy az anyagi élet összefüggésein túl (eszem, hogy gyarapodjak; tanulok, hogy tudjak számolni; testem egészségéért edzem magam stb.), az élet tágabb összefüggéseit is megértsem. A társadalmi viszonyokat – erkölcs, jog. Életünk céljának lehetőségeit – a szellemi szintem kitágulásának lehetőségeit – tudomány, művészet; s mindezek egy nagyobb egységben való szemlélését, a Végtelen megsejditését, s ha van érzékem hozzá, akkor a végtelen mögött az Abszolút Személy felfedezését, az Örökkévalóval való személyes találkozást, mint az emberi fejlődésem csúcspontját.

A Szent-Lélekkal való eltelés.

Nincsen két Isten!

A János evangélium elején mondja Jézus: „az Isten Szelleme”. Az a szellem, aki a „vizek fölött lebegett” a teremtéskor; az Alkotó Lélek.

A Szentlélek, a Szent Szellem Őbelőle anyyi, amennyit fiatalon, a bérmáláskor éppen be tudok fogadni én.

Jó bort szeretnék venni: kimosom az üvegeimet, s felkeresek egy olyan pincét, ahol remélhetőleg nagyon kiváló bort kaphatok.

Bor nélkül nincsen sok értelme az üvegosogatásnak, de ahhoz, hogy hazavihessek valamennyit a jó italból, szükségem van az edényre.

Bemerítkezés, megtisztulás, keresztelkedés, a bűnbánat jelenti az edény megtisztítását, amire az isteni felelet: az Ő Lelkéből való részesedés.

A Baptista János fellépésekor Jézus megtisztult és elnyert az isteni szellemből annyit, amennyit csak akkor és ott tudott. (az Atya nagyobb nálam –Ján. 14/28)

Amikor Jézus a tanítványainak megígéri az Isteni Lelket (Ján. 15/3), tisztázza, hogy „ti már tiszták vagytok a tanítás által”, tehát pünkösdkor ők már készen álltak a Lélek befogadására.

Cezáreában megfordult a sorrend: Péter tanításának a hatására elnyerték Kornéliuszék a Lelket. (Ap. csel. 10). Igen, a bor maga is tisztít, az alkohol sterilizál, tehát akkor és ott a keresztelés már csak forma volt. (Ján. 1/33).

Jézus az, aki majd a Szent Szellemmel (Pneumával) és tűzzel (pür) fog tisztítani; a tűz szintén tisztít.

Összefoglalva: a keresztség és a bérmálás két szorosan összetartozó mozzanat: részünkről a megtisztulás, Mennyei Atyánk részéről a korlátlan Szellemmel, szeretettel, tűzzel való ellátás.

***

A HÁZASSÁG...

Egy életre szóló feladat csomag.

Alapja egy biológiai törvényszerűség: a faj fenntartása.

Amennyiben több az ember az állatnál, annyiban ezen az alaptörvényen is fölül kell emelkednie az embernek.

Az állatnál ez természetesen működik, nem kell és nem is lehet beleszólni lényegesen.

Az ember az állati ösztöneivel kapcsolatban elbizonytalanodik, mint ahogyan elbizonytalanodik egy autóversenyző, ha autószerelésről van szó, vagy egy zongoraművész ha javítania kell a zongora mechanizmusát. Valószínűleg sok mindent megért a szerelő munkájából, bizonyos feladatokat talán meg is tud csinálni, de sok mindent el is tud rontani.

Az embernek is dolga a fajfenntartás, de nem kizárólagosan.

Az „ember” szó sokkal többet jelent, mint az állat kifejezés.

Amikor azt mondjuk, hogy az embernek „lelke van”, akkor ez azt jelenti, hogy a foganástól kezdve többet kap, mint a biológiai élet; szellemi tudást, erkölcsöt, lelkiismeretet. Ezek a plusz hozományok nagyban felülírják a fajfenntartás kötelezettségét.

Az emberi faj fenntartásához szükség van a tudományra, erkölcsre, lelkiismeretre, tehát ha valaki nem vesz részt, vagy nem tud részt venni a biológiai fajfenntartásban, attól még igen komoly részt vállalhat ezen emberi feladatban.

A tudomány.

Éppen korunkra fejlődött ki az orvostudománynak az az igen finom, roppant sok tudást igénylő ága, amely a gyermeket kívánó, de természetes úton meg-nem-kapó házaspárnak, az utódok megszerzésének lehetőségét nyújtja.

Az emberi életet nagyban segítő többi tudományt e helyen nem kell felsorolnunk.

Az erkölcs.

Az ember közösségi lény. E közösséget nevezzük társadalomnak.

Ha az erkölcsöt szilárd szabályok, törvényes szigorúság írja elő, akkor beszélek a jogról.

De ezen túlmenően is beszélünk erkölcstről, amelynek igen nagyívű skálája van, kezdve a hétköznapi viselkedés szabályaitól (otthon, üzletben, forgalomban stb.) egészen a hatalom gyakorlásának a szabályáig.

Lelkiismeret.

Az erkölcs belátásának, gyakorlati megvalósításának egy igen finom fluidum a közege, mint egy láthatatlan, megfoghatatlan, de nélkülözhetetlen köztes anyag. Viszont, mert éppen ily nagyon megfoghatatlan, igen széles határok között létezik az emberek erkölcsi világában, kezdve a cinikus, szinte nulla lelkiismerettel rendelkező embertől, egészen a hősiesség fokig lelkiismeretes élő emberig.

Ahogy a házasságban élő emberpár kétféle profilt képvisel - az a szerencsés eset, ha a kettő nem nagyon szól bele a másik dolgába a feltétlen bizalom alapján -, úgy a társadalmat is kétféle profil kellene, hogy vezesse. Ezek a profilok mégis természetesen átnyúlnak egymásba. Lényeg, hogy én a határomig lehetek szigorúan következetes, határozott, de a

másik felségterületén legfeljebb csak tanácsadóként, javaslóként szerepelhetek.

A sikeres társadalmakban mindig volt egy király és egy főpap. Az igazi, ha a kettő nem szól bele egymás dolgába, bár lényegesen összefüggő a cél. A király ne akarjon beleszólni a főpap dolgába, bár nem baj, ha neki is van fogalma az erkölcstről, s fordítva: a főpap se politizáljon. A cezaró-pápizmus vége Bizánc elbukása.

Ugyanilyen baj, ha az egyik fél arcnélküli, s csak kiszolgálója a másik félnek, illetve fordítva; államvallás vagy a vallás-állam-nak pusztítóak a következményei!

A Szentírást egy kicsit finomítom: Mk. 10/9 „Amit tehát Isten egybekötött, ember szét ne válassza”. Kérdés: hogyan köt két embert Isten egybe? –Biztos, hogy nem a pap által!

Isten az alkotó, s amikor két ember gyermeket alkot – valami addig nem létezőt hoz a világra -, akkor Isten „munkatársa”, segít Neki valamit összekötni.

A válásnál lehet vagyont megosztani, lakást, értékeket, de gyermeket megosztani nem lehet! Az isteni egybekötés: hasonlít a papára, de a szeme éppen olyan, mint az anyjéé stb. Mindkét félnek az őseiktől hozott génjei, elválaszthatatlanul keverednek; szentségi házasság ide vagy oda!

Pap barátom mesélte –megbotránkozva -: egy ismerős pár kapcsolatba került, s 3 gyermekük született, de nem volt „szentségi-házasság” a háttérben. Majd a férfi kilépett a kapcsolatból és egy másik nővel „szentségi-házasságot” kötött. Ugye, botrány? – a barátom is ezt mondta!

Neveltetésünk rettenetes hiánya – akár egyházi, akár világi -, hogy ezt nem tudatosítjuk a fiatalsággal, s igen nagy számban hozzuk világra „csonka család”-ban nevelkedő, felnövő frusztrált utódokat.

Máshonnan nézve: ha az egyház hivatalosan is „felbont” egy házasságot, a felek akkor is elvált emberek maradnak! Ha már gyerek van, nincsen „szabadállapotúság”! Ezzel is mennyi későbbi feszültséget lehetne elkerülni!

Igen: lehet, hogy az örökös veszekedés adta környezet több kárt okoz a gyermekeknek, mint a látszat együttlét – elfogadom. Mégis, ezzel együtt a fentieket sokkal jobban kellene tudatosítani.

Tisztázni kellene, hogy a házasság egy életre szóló társasjáték, hiszen a gyermekeink túlélnek minket, s végig előttük lebeg a képünk, a mintánk, nem lehet valahol közben abbahagyni!

Játék közben egy valamit nem lehet megtenni: lesöpörni a bábukat az asztalról, mert nem tetszik nekem valami, nem készültem fel a vereségre. Meg kell tudnom oldani minden feszültséget, minden új kihívást, ami rendszerint csak azért tűnik újnak, mert én nem készültem fel rá, nincsen hozzá kulcsom. Vagy beletörök a kulcsom a zárba, vagy felfedezek magamban valami új tehetséget, s megizmosodva tudom folytatni a játékot.

S ezzel naponta tudok újat alkotni, hisz a gyermeket is naponta szülöm tovább, s naponta vagyok Isten munkatársa!

Tehát a házasság olyan sokszínű tud lenni, amennyi szint be tudunk fogadni a szívárványból, a Mennyei Atyánkból.

Pomáz, 2015. 11. 11.

LIPIEN MIHÁLY

„A SZÓ ELSZÁLL...!”

Nem hivatalosan a Nemzeti Adó- és Vámhivatal dolgozójaként, a Bokor Katolikus Bázisközösség tagjaként és a keresztény-zsidó párbeszéd elkötelezett képviselőjeként érkeztem a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusra.

Az az eucharisztikus emlékkép volt előttem, amikor közösségi testvéreim még az 1989-es események előtt Baracsán töltötték börtönbüntetésüket a katonai szolgálatmegtagadásuk miatt. A közösségi szentmiséinken a konsekrált és a börtönbe bejuttatott keksz jelentette számukra a rendszeres áldozás és szentségimádás lehetőségét. Akkor még a Biblia is tiltva volt a börtönökben.

Hálás szívvel gondolok munkahelyi vezetőimre, akik egy kiemelt ügy lefolytatása közben lehetőséget biztosítottak arra, hogy öt nap szabadságot vehessek ki.

Két eucharisztikus olvasmánnyal készültem a nagy alkalomra. Szécsi József vallásfilozófusnak a Kongresszus honlapján található az eucharisztia történetét bemutató írása, és Gromon András legújabb könyvében a „Teste és vére?” című fejezet elolvasása adott lelkiekben felkészítő gondolatokat.

A Kongresszus kiválasztott zsoltárszövege gyönyörűnek bizonyult: „Minden forrásom Belőled fakad!” (Zsolt. 87,7) Csak azt sajnálom, hogy a Szent István Társulat által kiadott Szentírásban nem ez a szép és eredeti szövegformula szerepel.

Öt gyönyörű napot tölthettem el a Kongresszus Hungexpo rendezvényein. Megéreztem, hogy az otthoni családon túl az egész Földet átölelő nagy családnak is a tagja vagyok. A regisztrációt követően megkaptam a zárandokcsomagomat, melyben minden szükséges kincset megtaláltam, hogy otthonosan vehessek részt a programokon. A Bibliában pedig pontosan megtaláltam azt a helyet amelyet magaménak érezhettem az „A” pavilonban (Lk 18,13). A reggeli laudes, a katekézis, a tanúságtételek nagy hatást tettek rám. De az igazi nagy istenélményt a szentmisék jelentették. Az igeliturgiát követő szentbeszédok őszinték és tartalmasak voltak. A zenei részek pedig különösen felemelő lelki hatást váltottak ki bennem. Minden nap a misék után csak sokára indultam el ebédelni, hogy elraktározzam a sok-sok lelki ajándékot. Az ebéd utáni szünetekben pedig az ortodox faháznál gyönyörködtem az ikonmásolatokban. Az utolsó napon „búcsúfiaként” Rubljov Szentháromság ikonmásolatát választottam ki, hogy odahaza a helyettem is helytálló feleségemnek kedveskedhessek a házassági évfordulónkra.

Délutánonként nem a sztár fakultációs programokból választottam, hanem oda mentem, ahol a világ távoli részéről érkező és kevésbé ismert előadó mondta el gondolatait, mutatta be közösségük életét. Meglepődve tapasztaltam, hogy még a nem sztár előadókat is százával jöttek meghallgatni. Az utolsó hungexpos napon Etienne Verő péntek délutáni fakultációját - a téma iránti érdeklődésem miatt - tudatosan választottam. Előadása (Eucharisztia, zsidó liturgia és Izrael misztériuma) magával ragadó volt. Külön dicsérendő, ahogy a hallgatóságot buzdította, hogy személyes jelenlétükkel tekintsenek bele a zsinagógai liturgiákba.

Csodálatos öt napos lelkigyakorlatot töltöttem a Hungexpon. Nagyon szépen alakították ki a kápolnát, ahol öröm volt imádkozni. Köszönöm mindenkinek, aki ehhez az élményhez a legkisebb szolgálatával is hozzájárult. Külön örömmel töltött el, hogy a keleti keresztény testvéregyházak képviselői is jelen voltak ezen az eseményen.

Ferenc pápa Magyarországra érkezését, a Szépművészeti Múzeumban lezajlott találkozásait és a záró szentmisét már a televízió előtt, családi körben néztem meg. Ekkor azonban eljött az a pillanat, amikor „eltörött a mécses”. Nem vagyok

egy misztikus alkat, de amikor a szentáldozás alatt felcsendült Marco Frisina: Anima Christi műve és benne Nagy Borbála és Boros Mátyás szólója, potyogtak a könnyeim.

Ez volt az én élményem a Nemzetközi Eucharisztikus Világkongresszuson, és azóta is erről az élményről beszélek mindenkinek, mert az én forrásom is Belőle fakad.

CSIKY ANNAMÁRIA

KERESZTÉNY KATONAI SZOLGÁLATMEGTAGADÓK MAGYARORSZÁGON 1979 ÉS 1989 KÖZÖTT (5.)

1. A katolikus katonai szolgálatmegtagadás további formái

A fegyveres katonai szolgálatot megtagadókon kívül fontosnak tartom, hogy említést tegyek azokról is, akik más formában nyilvánították ki a katonai szolgálattal szembeni tiltakozásukat. Ezek vizsgálatával kapcsolatban pontos összesítő adatok nem állnak rendelkezésemre, de mindenképpen legalább példákat szeretnék hozni, amik láttatják, hogy sokkal többről volt szó abban az időszakban, mint az eddig említett 26 katonai szolgálatmegtagadóról. Ezzel nyilvánvalóan nem az ő szerepüket szeretném kisebbíteni, csupán fontos észrevenni, hogy ezek a tevékenységek egymást kiegészítve fejtették ki hatásukat.

Elsőként azokat az egészségügyben dolgozó nőkkel foglalkozom, akik nem vették át a katonakönyvüket. A nők számára a hadkötelezettséget az 1976. évi I. törvény (a honvédelmi törvény) határozta meg. Ez azonban csak bizonyos végzettséggel rendelkező vagy foglalkozási körben dolgozó nőkre terjedt ki (egészségügyi, híradós, számítástechnikai, forgalomszabályozó, ellátó, fordító, tolmács, műszaki rajzoló, ügyviteli gépkezelő), akik 18 és 45 év közötti életkorban vannak. Ez a hadkötelezettség magában foglalta „a nyilvántartásba vételhez szükséges megjelenési és bejelentési kötelezettséget” és „háború idején a katonai szolgálati kötelezettséget is meghatározott szakszolgálatok körében.”¹ 1984 novemberében a

Magyar Katolikus Püspöki Karnak az erőszakmentességet képviselők levelet írtak annak kapcsán, hogy tudomásukra jutott: az imént említett előírás végrehajtását az állam meg akarja kezdeni. Lelkiismeretükkel összeegyeztethetetlennek tartják, hogy a nők még békeidőben is hadkötelesnek számíttanak, bekerülnének a katonai nyilvántartásba, és katonakönyvet kapnának. Ezért segítséget kértek a püspöki kartól: „Azzal a kéréssel fordulunk a Főtitelendő Magyar Püspöki Karhoz, hogy lelkipásztori szavának súlyával adjon hangot és támogassa tiltakozásunkat a megfelelő fórumokon. A nőknek eddig még joguk volt maguknak, szeretteiknek, kinnal megszült gyermekeiknek rajtuk kívül álló erők áldozatává lenni. De joguk volt gyilkossá nem lenni is.”² Ebből a levélből látható, hogy a katonaságot ellenzők ez ellen még a végrehajtás megkezdése előtt próbáltak fellépni, és segítséget kérni a püspöki kartól, akiktől semmiféle támogatást nem kaptak.

A levélnek nem volt tényleges eredménye, a nők katonai nyilvántartásba vételét megkezdték. Ennek kapcsán a katonakönyvek átvételét elutasító nők helyzetéről a teljesség igénye nélkül fogok néhány, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában talált napi operatív információs jelentést tartalmazó irat alapján rövid bemutatást adni. 1985 júniusában az ócsai bázisközösség ápolónő tagjai, akik többségükben a budapesti Szent István Kórház alkalmazottai voltak, elutasították katonakönyvük átvételét. „Katonai idézésüket eltépték, a Hadkiegészítő Parancsnokságon azonban az előre meghatározott időben megjelentek, de ott kifejtették, hogy mivel a behívó parancs a háború szolgálatát jelenti, ők erre nem hajlandók. Az ápolónők magatartása, s meggyőződésük a kórházban való hangoztatása a többi nővér körében zavart kelt.”³ Egy nappal később Fejér megyéből jött hasonló jelentés, amiben ezt írják: „A bulányista bázisközösségi mozgalom tagjaként ismert 2 Fejér megyei egészségügyi dolgozó /ápolónők/ vallási meggyőződésből fakadó lelkiismereti okokra hivatkozva megtagadta a katonai igazolvány átvételét.”⁴ 1985 októberében egy székesfehérvári segédasszisztens és egy móri szakápoló is megtagadta a katonakönyve átvételét, vallási okokra hivatkozva. „Mindketten a Bulányi-féle egyházközösséghez tartozónak vallják magukat.”⁵ A Bokor közösségben ennél jóval több volt a katonakönyv átvételét megtagadó nő, de ezzel

¹ 1976. évi I. törvény. 30. §. <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=8509>

² A Püspöki Karhoz Intézett levélből. In: HAVASY: A magyar katolikusok szenvedései 1944-1989. 223.o.

³ ÁBTL 2.7.1.-BRFK-75-122/12/1985.06.24.

⁴ ÁBTL 2.7.1.-Fejér-40-123/9/1985.06.25.

⁵ ÁBTL 2.7.1.-BRFK-154/1985.11.24.

kapcsolatban pontos adatok nem állnak rendelkezésemre. Viselkedésük miatt a helyi tanács megintette őket, vagy pénzbírságot kaptak, a meglévő adatok alapján 300 és 1000 Ft közötti változó összegű büntetést szabtak ki rájuk.

Másik módja a katonai szolgálatmegtagadásnak a már átvett katonakönyvek visszaküldése. Ezt egy levél kíséretében több Bokor közösségbeli tag is megtette, amelyben kifejtette álláspontjának megváltozását a katonaságban való részvétellel kapcsolatban. Ezt tette például Lipien Mihály Endrődön szolgáló pap 1984-ben: „*Augusztus 18-án Lipien Mihály endrődi /Békés megye/ rk. segédlelkész juttatta el ily módon katonakönyvét és nyilatkozatát a területileg illetékes hadkiegészítő parancsnokságnak.*”⁶ Ezzel a tevékenységgel kapcsolatban sem áll rendelkezésre pontos számadat, de az bizonyos, hogy nem csak néhány főről van szó ennek kapcsán.

I. Küzdelem az alternatív katonai szolgálat bevezetéséért

Az 1980-as évek második felétől kezdve egyre több fórumon támogatták a katonai szolgálatmegtagadás ügyét. Ezeket több nemzetközi okmány is megerősítette, például az ENSZ Emberi Jogok Bizottságának 1987. február 10-i határozata⁷, és az Európai Parlament ajánlása, amit 1987. április 9-én tettek közzé. „*A hazai és nemzetközi nyomás, az MSZMP hatalmi pozícióinak gyengülése, a gazdasági kényszerhelyzet, a válság elmélyülése és a politikai reform halaszthatatlansága azt eredményezte, hogy az állami és egyházi szitkok, az üldözés és kiközösítés évtizedei után, a katonaiszolgálat-megtagadás nem mint üldözendő bűncselekmény, hanem mint rendezhető társadalmi probléma került szóba.*”⁸ - foglalta össze a helyzetet dr. Csapody Tamás.

1987 őszén a Kelet-Nyugat Párbeszéd Hálózat Budapesten tartott konferenciát, ahol napirendre került a katonai szolgálatmegtagadás kérdése is, és ennek kapcsán petíciót intéztek az MSZMP-hez. 1988 februárjában alakult meg a Kelet-Nyugat Párbeszéd Hálózat magyar csoportja, amely

feladatának tekintette az alternatív katonai szolgálat bevezetéséért való munkálkodást.

1988 tavaszán Paskai László bíboros vetette fel a nyilvánosság előtt, az állami és egyházi vezetők találkozóján, hogy a kérdést rendezni kellene. Grósz Károly miniszterelnök biztosította arról, hogy megoldást fognak keresni a problémára. Ekkor értesítették a nyugati közvéleményt arról, hogy a magyar egyház és a kormány már tárgyal a lelkiismereti szolgálatmegtagadók helyzetének rendezéséről. 1988. március 20-án Grósz Károly miniszterelnök és dr. Paskai László prímás bejelentették, hogy készek a kérdés rendezésére.⁹ Ezen események kapcsán a katonai szolgálat megtagadásának gondolata bekerülhetett a közvélemény jelentősebb témái közé. Az Országos Béketanács csak ekkor állt a szolgálatmegtagadók mellé.

A bejelentés mellett hamarosan megjelentek az enyhülésre utaló jelek. A baracskai fogházban engedélyezték a Biblia olvasását, és próbálták humanizálni a körülményeket. A fogházból, börtönből szabadultakat visszavették eredeti állásukba. Azokat, akik akkor még éppen büntetésüket töltötték, feltételesen szabadon bocsátották. A még függőben lévő pereket felfüggesztették.

A Kelet-Nyugat Párbeszéd Hálózat egy 9 oldalas, 17 paragrafusból álló törvénytervezetet nyújtott be az alternatív katonai szolgálat bevezetéséről, az Országgyűlésnek, amihez 790 aláírást csatoltak.

1988. július 19-én az Agitációs és Propaganda Bizottság ülésén az első napirendi pont egy előterjesztés volt a katonai szolgálatot vallási vagy lelkiismereti okokból megtagadó hadkötelesekkel kapcsolatos eljárás helyzetéről. A bizottság „*indokoltnak tartja, hogy a kérdéssel a Politikai Bizottság is foglalkozzon, mivel a közvetlenül érintettek szűk körén kívül a társadalom széles rétegeit foglalkoztató, nemzetközi hatásában is fontos problémáról van szó.*”¹⁰ A Politikai Bizottság számára javaslatot készítettek, amiben már felvetették az alternatív katonai szolgálat bevezetésének lehetőségét azok számára, akik bármilyen lelkiismereti okból kifolyólag elutasítanák a fegyveres vagy fegyvertelen katonai

⁶ MOL-XIX-A-21-d-0033-a-1-1984 (206. d.) 2229.

⁷ 1987. márc. 10-én az ENSZ Emberi Jogok Bizottsága azt a döntést hozta, „*hogy a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadását tekintsék az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezménye által elismert gondolat szabadsághoz, lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jog törvényes gyakorlásának.*” *A katonaságmegtagadás*

alapvető emberi jog! In: „Érted vagyok” Közösségi és családi folyóirat. V. évf. 5. szám. (1994. okt.) 20.o.

⁸ CSAPODY Tamás: *Szelídek lázadása.* In: *Civil forgatókönyvek.* 186-190.o. 189.o.

⁹ KISZELY Károly: *A katolikus katonai szolgálatmegtagadók Magyarországon.* In: *Egyházforum.* 1988/1-2. Luzern. 174-181.o. 177-178.o.

¹⁰ HU-MOL M-KS 288-41/510.ő.e. 1-2.

szolgálatot. Ezzel kapcsolatban azt is indokoltak tartották, hogy ügyeljének arra, hogy a katonai szolgálat vonzóbbá váljon, nehogy túl sokan válasszák az alternatív katonai szolgálatot.

Onnantól kezdve, hogy nyilvánosságra hozták, hogy a honvédelmi törvény módosításáról tárgyalni fognak, a Bokor közösség tagjai közül többen a törvénytervezet megalkotásából is ki akarták venni a részüket. Az országgyűlési képviselőknek leveleket írtak, amelyekben megfogalmazták javaslataikat a bevezetésre kerülő alternatív katonai szolgálat körülményeivel kapcsolatban. Ezekre a levelekre pozitív és negatív visszajelzések is érkeztek. Volt, aki támogatásáról biztosította a levél íróit, és arról, hogy figyelembe veszik a javaslatokat a megbeszélések során. Míg más megtagadta a támogatását, és jelezte egyet nem értését.¹¹

Októberben, az Országgyűlés őszi ülészakájának megnyitásakor körülbelül ezren tüntettek a parlament előtt az alternatív katonai szolgálat bevezetéséért, és a katonai szolgálatmegtagadásért börtönbe kerültek szabadon bocsátásáért. Dr. Merza József egy 1500 aláírással ellátott petíciót adott át az Országgyűlés sajtófőnökének. Bíró László a Fidesz, Perlaky Tamás a Kelet-Nyugat Párbeszéd Hálózat képviselőjében felkereste Pozsgay Imre államminiszter titkárságát, ahol egy, a miniszterelnök számára továbbítandó nyílt levél továbbítását kérték.¹²

A tárgyalások megkezdődtek az ügyben, s 1989 januárjában az országgyűlés módosította az Alkotmányt. A Honvédelmi Bizottság törvénytervezetek előkészítésére adott utasítást. Az országgyűlés 1989 őszi ülészakájára tűzték ki a polgári szolgálat bevezetéséről szóló új jogszabályok kérdésének tárgyalását. 1990 nyarán módosították a honvédelmi törvényt. Ez alapján lehetett választani fegyveres, fegyvertelen és polgári szolgálat között.

II. Vélemények a Bokor mozgalomról

A Bokor közösség szerepét eltérően ítélték meg, a rendszerváltást követően is. Bulányi György rehabilitálására 1997-ig kellett várni. Vannak, akik azt gondolták, csupán a magyar egyház nem volt hajlandó arra, hogy beismerje korábbi tévedéseit, ezért nem történt ez korábban meg. Ahogy például dr. Csapody Tamás írta 1990-ben: *„Az egyház akarva akaratlanul belement abba, hogy az 50-es és 64-es megállapodásokat keresztülvigye. Politikai okok miatt teológiai vádakkal, elítélte Bulányit. Csakhogy időközben a foglár eltűnt, az ítélet megmaradt. Szívesen visszavonná a klérus Bulányi felfüggesztését, de konspirációs készségét nem hajlandó bevallani, tévedhetetlenségének látszatát nem hajlandó feladni. Bulányitól várja teológiai „tévedéseinek” megvallását. Pontosabban: feltétlen, kritika nélküli engedelmisséget követelnek tőle, ami egyet jelentene a negyvenéves hatékony munkájának a megtagadásával, a múlt kibeszéletlenségével.”*¹³ Viszont vannak, akik amellet érvelnek, hogy Bulányi György semmiféle rendszerhez nem hajlandó alkalmazkodni, így nem csak az egyházat lehet hibáztatni, ha nem akarta visszavonni ítéletét. R. Székely Julianna 1993 februárjában például ezt írta Bulányi atyáról: *„Nagyon úgy fest, hogy őt nem ez vagy amaz a rendszer veti ki magából. Ő alapvetően és örökérvényűen rendszeridegen. Idegen tőle minden rendszer, minden állam- és erőszak szervezet, minden megkövült intézmény és hierarchia. (...) Ő persze meg van győződve róla, hogy tökéletesen illeszkedik. Ha nem is ebbe, de egy isteni országba, amelynek törvényeit saját maga akarta kikutatni. Ahelyett, hogy belenyugodott volna állam és egyház már-már egybehangozó tanításaiba, fogta magát, és elővette az evangéliumot, hogy a saját szemével győződjön meg róla, mit is akart hát Jézus Krisztus.”*¹⁴

*„Az állam erőszak szervezet, s ezt legitimálja az egyház – Jézus világos tanítása ellenében”*¹⁵ – hangzott el Bulányi atya szájából. Ezt így is élhette meg, de azt nem lehet tagadni, hogy tanítása valóban radikális volt, és ezzel az egyház egységét is veszélyeztette. Elképzelhető, hogy a magyar egyház vezetői közül többen valóban nem értettek egyet minden nézetével, de alapvető mondanivalója egyértelműen krisztusi volt. Egy cikk írójában az is

¹¹ A levelek megjelentek a Karácsonyi Ajándék 1989. évi számában: '89 Dokumentumgyűjtemény (szerk. Bulakai Tamás)

¹² Páci Ferenc: „Békés békétlenek” Magyarországon. A katonai szolgálatmegtagadás hazai történetéhez. Beszélő, I. évf. 3. szám. (1988.) <http://beszelo.c3.hu/cikkek/%E2%80%99Ebekes-beketlenek%E2%80%9D-magyarorszagon>

¹³ Csapody Tamás: Fekete marad-e a bárány? Élet és Irodalom. 1990. ápr. 13.

¹⁴ R. Székely Julianna: A kitagadott. Magyar Hírlap. 1993. febr. 1. 7.o.

¹⁵ „A III/III-asok megbízható barátai” – Bulányi Györggyel, a Bokor Katolikus Bázisközösség alapítójával Kunstár Csaba készített interjút. Élet és irodalom. 2001. márc. 23.

felmerült, hogy a Bokor nem egy katolikus megújulási mozgalom, hanem inkább a nazarénusok valamiféle társegyházává, egy független kisegyházzá alakult az idők során.¹⁶

Tomka Miklós 2001-ben egy, a Népszabadságban megjelent cikkében Max Weber szociológus munkássága alapján az erkölcsiség két formáját különbözteti meg: elvetikát és felelősségetikát. Nehezményezi, hogy Bulányi atya és a Bokor közösség tagjai elvetikát képviseltek, hogy mindenáron saját elveik alapján döntöttek, gondolkodás és mérlegelés, másokért való felelősségvállalás nélkül. *„Az elvetikára épülő cselekvés pontosan kiszámítható. A hatalom mindig tudta, hogyan lehet a Bulányi-csoportot beleugratni valamibe. Sok vallási kiscsoport és mozgalom volt a hetvenes-nyolcvanas évek Magyarországon. Bulányiék nem tartoztak a legfontosabbak közé. De a leginkább kiszámíthatóak és legkönnyebben manipulálhatóak voltak. Tudni lehetett, hogy mások véleményével nem törődnek. Tudni lehetett, hogy az egyházi vezetésre fűtyülnek, s eszükbe sem jut annak szempontjait figyelembe venni. Tudni lehetett, hogyha egy rangosabb tagjukat behívják katonának, vele közösséget vállalnak. Ha tehát az állam nyilvános konfliktust akart, más sem kellett, mint besorozni egy „bulányistát”. Az megtagadta a szolgálatot, ezért lecsukták. A mozgalom más tagjai tiltakoztak, alkalmasint külföldi újságokban. S az állami szervek elkezdheték a szemrehányásokat a püspököknél, hogy rosszul vezetik a rájuk bízottakat, hogy ők a felelősek az országos felfordulásért.”*¹⁷

„Jelenits István bírálja a Bulányin keresztül a hitükért a börtönt is vállaló papokat, mert sokszor „hiúságból, gögből, türelmetlenségből” választották a hősiesség megoldást, „nincs bennük elég alázat, megértés és felelősségtudat mások iránt. Sokszor egyszerűbb hősnek lenni úgy, hogy (...) vállalom a börtönt például, és azután ezzel meg van oldva a kérdés.” - hivatkozik erre Kasza László egy cikkében.¹⁸ Kasza ezzel szemben felveti a krisztusi magatartást mint példát. Azt is érdemes megjegyezni, hogy a börtönből való szabadulás után a katonai szolgálatmegtagadók előélete azonos volt a köztörvényes bűnözőkével. Nem kaphattak erkölcsi bizonyítványt, sem útlevelet, valamint továbbtanulási lehetőségeik sem voltak. Tehát mindenképp több veszteségről volt szó, mint a néhány börtönben töltött évről, bár azért az sem csekélység.

Talán már ennyi cikk áttekintése is lehetővé tette, hogy lássuk, a Bulányi Györgyről és a Bokor mozgalom szerepéről alkotott vélemények rendkívül sokszínűek. Az alapvető gondolatait, tanítását, a szeretet-parancs elsődlegességét nem sokan vitatták. Inkább ezek radikális megvalósítását tartották elképzelhetetlennek, az ezért való küzdelmet pedig gyakran feleslegesnek és felelőtlennek találták.

DEMECZKY JENŐ

AZ EGYSÉGES KERESZTÉNY EURÓPA ESZMÉJÉNEK TÖRTÉNELMI KÍSÉRLETE ÉS BUKÁSA

Európa mai értelemben vett fogalma csak a késői felvilágosodás terméke, a virágzó középkor időszakaszában csak földrajzi elnevezésként szerepel. Mint ilyen, szintén nem azonos mai értelmezésével. A görögök a Közel-Kelet szemita népeitől vették át nevét 'ereb' ('irib') alakban, jelentése: homály, napnyugta. Óasszíriai feliratokon szerepel az 'aĈu' (kelet, napfölkelte) kifejezéssel együtt, innét ered Ázsia és Európa elnevezése. Amint látjuk, kezdetben csupán irányt jelölt, nem helyet. Érintetlen szűzföldnek bizonyult a Közel-Kelet hanyatló civilizációi számára, amelyen kivirágozhatott a kapcsolódó utód-civilizáció élete.

Az indogermán népvándorlások előtt ligurok, ibérek, finnek lakták, egymástól elszigetelt természetes vadságban, avagy rézkorszaki matriarchális faluközösségekben élve. Számukra Európa a kimeríthetetlen őserdőt, vagy a folyók árterének termékeny síkságait jelentette, ha egyáltalán tudtak arról, hogy Ázsia legnyugatibb 'félszigetén' élnek.

Toynbee 'kapcsolt civilizációk'-ról szóló elmélete alapján nem meglepő, hogy az indogermán népvándorlás által kialakított új európai helyzetben azok a népek indultak gyors fejlődésnek, amelyek kapcsolatba kerültek a Közel-Kelet halódó társadalmaival, elsősorban a görögök, majd a rómaiak, s a távolabbi területek népei (nyugaton a frankok, középen a germánok, keleten a szlávok) megmaradtak természeti állapotukban, amíg később ezek is

¹⁶ Papp Ferenc: Bulányi nazarénus volna? Népszabadság. 2001. nov. 8.

¹⁷ Tomka Miklós: Elvek és felelősség. Népszabadság. 2001. szept. 10.

¹⁸ Kasza László: Megint Bulányi! Népszabadság, 2001. nov. 12.

bekapcsolódtak a görög-római civilizációba. A görög városállamok önkormányzata és műveltsége olyannyira meglepően bukkan föl a történelemben, hogy rendszeren 'görög csoda'-ként szokták említeni. Mai gondolkodók a krétai civilizációból eredeztetik (G. Childe, Tőkei Ferenc), a minószi királyság pedig a föníciai birodalomhoz vezet vissza. A görög csoda az ember testi, szellemi, mesterségbeli kiművelésével túlnőtt a környező népeken, és gyarmatosította azokat, egészen Herkules oszlopáig (ma Gibraltári-hg.), ezzel a Földközi-tenger északi partvidékét teljes egészében bevonva saját civilizációjába.

Európa, mint földrajzi fogalom nem sokkal terjedt túl ezen a görög mértéken akkor sem, amikor a medencét kettéosztó, központi fekvésű félszigeten sikeres fióktelep indult fejlődésnek Róma néven. A területeiket földéhes paraszthoz hasonlóan gyarapító rómaiak utóbb maguk is elhitték, hogy hivatásuk az egész akkor ismert világ meghódítása és az infrastruktúra kiépítése. Az egységes birodalom határai alig valamivel nyúltak túl a görögökénél, szellemi és művészeti életük forrása a görög kultúra maradt, csupán jogi, katonai, államszervezeti újításokban múltak fölül az emberi méretű városállamok megalkotóinak művét, birodalmi szervezettségük igényei alapján. Ha valaha egységes volt a Földközi-tenger partvidéke, akkor a római birodalom fénynapjaiban igen, bár a 'koiné' mint tudjuk, görög nyelvjárás, ha silány utánzat is, miként napjaink konyha- és konferenciaangolja.

A kereszténység, mint a birodalmat feszítő belső ellentétek egyike jelent meg Néró idejében. Mind a császárkultusz, mind az erőszak elutasításával a birodalmi gondolkodás tartóoszlopait támadta, hiszen az első eszmei alapot adott az államrendnek, a második pedig konkrét eszköze volt a birodalom önvédelmének. Így nem kevés szerepet játszott abban, hogy a kettészakadt (395) császárság nyugati fele nem sokáig állhatott ellen a népvándorlás újabb hullámaival érkező barbár hordák támadásainak (476). Ezen a szerepen már nem sokat változtatott az erőszakmentességtől és a bálványimádás elleni tiltakozástól messze elkanyarodó eszmei irányvételt jelző kiegyezés (315). A kereszténység tehát mint eszmetörténeti tényező elsősorban az egységes európai (római) birodalom széthullásában játszott tevékeny szerepet.

Az interregnum évszázadai mindennel dicsekedhetnek, csak az egységes Európára törekvés eszméjével nem. A délre betörő hun és germán népek nem vették át a birodalmi múlt értékeit, államszervező képességgel nem rendelkeztek, s így a nyers erőszak túlsúlyának

billenésével együtt sorra vesztésként adták át helyüket a következő hódítónak. Még Bölcs Teodor sem tudta az ariánus longobárdokat és a római katolikusokat összebékíteni. Klodvig, aki népével együtt megkeresztelkedett, létrehozta a frank monarchiát. Eközben a római püspök és a nyugati keresztény egyház vezetői fokozatosan elszigetelődtek a keletiektől, amiben nem kis része volt a birodalmi infrastruktúra üzemképtelenné válásának. Éppen e birodalmi gondolkodás letéteményeseként juthattak a római püspökök arra a képtelen gondolatra, hogy történelmi feladatuk a hajdani római birodalmi egység megteremtése, felélesztése, immár a kereszténység ideológiai köntösébe bújtatva, de ezúttal nem kényszerű szövetségesként, hanem kezdeményezőként, akik a sorra felajánlkozó germán hódítók között kifeszített kötélén táncolva megőrizhetik legalábbis szellemi téren vezető szerepüket. Úgy tűnik tehát, ha valahonnét, akkor a római birodalommal valaha kiegyezett keresztény hierarchia emlékeiből és hatalomvágyából táplálkozhatott az egységes keresztény Európa eszméje. Az önállósodási törekvésekben csupán rövid intermezzót jelentett a 6. sz. elején Justinianus hadvezérei és tudósai együttes rohama, amellyel csaknem visszahódították a görög-római császárság számára az elveszett csizmát. A népvándorlás azonban őket sem kímélte, longobárdok, avarok, bolgárok, déli szlávok rohamozták meg Görögországot, a Közel-Keletről pedig az arab törzsek új mozgalma, az iszlám fenyegette. Ez utóbbi a 7. sz.-ban az ibériai félszigetet is meghódítva már a frankokat ostromolta, amikor Martell Károly visszaverte őket.

A 8. sz. folyamán nyílt először lehetőség arra, hogy a keresztény egyház potenciális energiáját aprópénzre váltsa, mégpedig a hierarchia és a hitletétemény abszolút szilárdságának képzetével megigézett, önmaga számára ugyanezt a földi állapotot biztosítani kívánó germán állammal kötött szövetség formájában. Kis Pipin cserébe a királyi címért egyházi államot adományozott a pápának, s ettől fogva az egyház, mint világi hatalom is megfogható volt. Nagy Károly ügyes hadvezérként még a római császárságot is felújította. A 9. sz.-ban a hűbéresek széthúzása és a normann támadások miatt birodalma széthullott, és csak a Karoling-ház három ágának kihalása után alkották meg a nemzeti fejedelemségek intézménye alapján a 10. sz.-ban a francia, az olasz és a német nemzetet. Így a kilencedik század az optimális idő az európai keresztény egység megteremtésére. Ekkor a pápák a fejedelmek bírái, a bencések által a pogányok térítői, az elnyomottak védelmezői, s a Pszeudo-Isidori iratok és

a Donatio Constantini alapján megszilárdítják igényüket a világi hatalomban is az elsőbbségre. A görög császárságot ekkor a képrombolás harcai kötik le, Kelet-Európa pedig a népvándorlás újabb hullámait nyögi, ekkor érkeznek a magyarok is.

A 10. sz. a német császárok ideje, amikor Nagy Károlyhoz hasonlóan szövetségre lépnek a pápasággal (I. Ottó). Terjed a német hűbériség, amely egységes gazdasági-társadalmi keretbe foglalja Európa népeit. A 11. sz.-ban Róma az európai történelem középpontja. Szellemi hatalma az üdvösséget biztosító eszközök arzenáljában keresztül eléri a földrész valamennyi lelkiekre fogékony emberét, s Hildebrand Ágostont is túlszárnyaló 'Isten Országá' elmélete a pápa számára követeli a világi uralkodók feletti ítélet vagy megerősítés jogát (Southern). A Gergely előtti politikai szövetségekben a pápák elsősorban saját maguk és az egyház függetlenségét akarták biztosítani belső ügyeiket illetően, a világi hatalom funkcióit a szövetséges királyra, császárra bízták, aki pusztán azáltal, hogy király lett, igazolta, hogy joga van a hatalom kérdéseiben dönteni. A pápák legfőljebb abban dönthettek, szövetségre lépnek-e vele, vagy mással. Gergely Ágostonra támaszkodott, de a középkor jogi viszonyai közé már ő ültette át azt az elgondolást, hogy a pápa hivatott eldönteni, melyik fejedelem tartozik az Isten, melyik a Sátán országába, az általa bűnösnek találtakat joga van kiátkozni, s ami a legfontosabb, alattvalóikat hűbéreskűjük alól fölmenteni. Ez legalább olyan erőteljes támadás volt a hűbériség intézménye ellen, mint a korai keresztények erőszak- és kultuszellenessége a római birodalommal szemben. Gergely mindezzel erősebb fegyvert kovácsolt a német fejedelmek ellen, mint amire valójában szüksége lett volna a germán sajátgeyházi rendszer megszüntetéséhez. Az investitúraharc csak 1122-ben ért véget a wormszi konkordátummal, amely azonban inkább a fegyverszünet, mint a béke jelének bizonyult.

A 12. sz.-ban kitérőt jelentett a német császárság és a pápai állam közötti állandó harcban az a kifelé fordulás, amely a keresztes hadjáratok elindításában jelentkezett. A 13. sz. a Szent Bernát féle kétkard elmélet kibontakozásának virágkora. Eszerint a pápa nemcsak arra hivatott, hogy eldöntse, melyik uralkodó tartozik az Isten Országába, hanem közvetlenül maga kapta meg nemcsak a lelki, de a világi hatalmat jelképező kardot is, és saját belátása szerint annak a fejedelemnek adja azt, amelyikben biztosítékát látja annak, hogy az ő megítélése szerint a hit és az erkölcs javára fogja azt használni. A világi hatalommal kapcsolatos egyházi állásfoglalások történetét tehát az alábbiakban

foglalhatjuk össze röviden. Kezdetben a világi hatalom vagy a Sátán műve (János-tanítványok) vagy Isten rendelése (Pál-tanítványok). Utóbbiak kerekedtek felül a kiegyezéskor (315). Erősödött a páli vonal, amely szerint az egyház a világi hatalomnak csupán korrekciós tényezője, (Ambrus milánói püspök) vagy kritikátlan kiszolgálója (bizánci theokrácia). Az interregnum idején merül föl először, hogy bár a hatalom Isten rendeléséből adatott minden fejedelemnek, mégis vannak az egyház túlélése szempontjából hasznosabban megajándékozott fejedelmek, s az egyháznak ezeket kell választania, amikor kénytelen önmagát, saját fizikai hatalma nem lévén, ily módon megvédeni. A későbbi szellemi legitimációs igények fölmerülésével, amelyeket nem kis mértékben mozdított elő a népvándorlásból adódó uralkodó-dömping versenyhelyzete, már alapja született a Gergely-féle eszmének, amely elvetette a Róm 13-at, nem hitte, hogy eleve Istentől való minden hatalom, hanem csak azokat ismerte el, amelyeket a pápa ilyeneknek ítélt. III. Ince alatt pedig már egyenesen a pápa az, aki Istent helyettesíti a hatalmi jelvény, a kard átadásában. III. Ince teljes joggal mondta magát a világalalom birtokosának, mert a római közigazgatást alávettette a pápai államnak, beleszólt a német ellenkirályok versengésébe, pápai hűbértokká tette Angliát, keresztes hadjáratokat indított az albigenek, a valdiak, a mórok ellen, a IV. keresztes hadjárat ürügyén elfoglalta Bizáncot és megalapította a latin patriarchátust. A IV. Lateráni Zsinat idején egy történelmi másodpercre felvillanhatott az egységes keresztény Európa illúziója, amely, ha tartósabbnak bizonyul is, csak a látszategység történelmi példáinak sorát szaporíthatta volna.

III. Ince utódai alatt kiújul a német császárokkal folytatott küzdelem, amelyben Anjou Károly segítségével letörik ugyan a Staufiakat, de ennek ára a francia befolyás erősödése, majd VIII. Bonifác retrográd politikája következtében a pápaság hatalmának gyors hanyatlása és az avignoni fogság. A 14. sz. már a középkor alkonyának kezdete, az Európa-szerte szervezkedő nemzeti mozgalmak szembe helyezkednek az avignoni pápákkal, a papság kiszorul a tudomány és az irodalom monopóliumából, a tudományos nevelésben szabad egyesületek keletkeznek, az egyetemek, amelyek tanárai az egyház vezéregyéniségei voltak, nemsokára ellenfelei lesznek, a természettudományok fejlődése megbontja az addigi monolitikus szemléletet, a trubadúrköltészet szakít az aszketikus, vallásos felfogással, a latin helyébe a nemzeti nyelvek irodalma lép. A dogmatikában és egyháztanban Ockham, Marsilius, Erasmus, Morus,

Wycliff, Husz a visszaélések korrigálása kapcsán a pápai és egyházi hatalom jellegének alapvető tételeit kérdőjelezi meg. A reformáció, majd az ellenreformáció századai végleg ráhúzták a szemfedőt az egységes keresztény Európa álmára.

Az egységes keresztény Európa eszméjének történelmi kísérletét a császársággal kiegyező, majd annak bukása után a nyugati hatalmi vákuumot kihasználó, később a germán királyokkal véd- és dacsövetségekre lépő pápaság indította meg, de rajta is beteljesedett Krisztus szava: aki kardot ragad, elvész a kard által. Az erőszakkal kikényszerített egység soha nem lehet tartós, és az erőviszonyok változásával rendre felbomlik. Így tekintve, e történelmi kísérlet bukása szükségszerűnek mondható.

Mi az, ami miatt ma mégis lehetséges Egyesült Európáról álmodozni? Milyen alapon képesek a 12-ek az 1992-re tervezett átmeneti kezdőlépésre? Nincs-e mégis szerepe ebben annak, amit az előzőekben sikertelen történelmi kísérletnek mondtunk?

Először is tudnunk kell, hogy ez az egyesülési kísérlet már most, bevezetése előtt évekkel is igen heves vitákat vált ki, és számos bírálat éri. Maga a kísérlet csupán a gazdasági és a politikai élet, valamint a társadalom egynéhány szociális intézményére terjed ki. Az egyesülés alapja nyilvánvalóan a közeledő országok egységes gazdasági szemléletén (liberális kapitalizmus) és teljesítőképésén (centrumban vannak, közösen zsákmányolják ki a periféria országait) alapul. Ezek feltétele pedig a kereszténység imperializmusa, amelynek világnézeti alapjai és életmódbeli mintái elterjedtek volna a pápai állam léte nélkül is.

Az igazság kedvéért meg kell említenünk, hogy az egységes európai ház alapjaihoz tartozik az a kulturális örökség is, amely lehetővé teszi, hogy a Franciaországban dolgozó spanyol vendégmunkás a chartresi dómba járjon vasárnapi szentmisére, a holland kereskedelmi ügyvivő a Pietát csodálja szabadidejében, s a görög szerzetes akár a dán partokon elmélkedjen. Mindezekre még inkább igaz, hogy az alkotó gondolatok, művészeti irányzatok, mesteri találmányok szétterjedése még sokkal hatékonyabban mehetett volna végbe, ha nem gátolja és pusztítja az a hatalmi téboly, amely az egész középkori egyháztörténelem gerincét adja.

A keresztény és az európai a gyarmatosítások korától egymás szinonimáivá lettek. Az európai kereszténység, amelynek tartalma a konstantini kiegyezéstől

egyértelműen hit- és liturgia-középpontúságot mutat, manapság egyfajta sajátos önfegyelemre és önmérsékletre utal, bizonyos jogi szabályozás önkéntesen elismert kötelező betartására, amellyel az egyébként brutális erőszakot elfedjük. Jelenti még a vallásosságot, vagy legalább hagyományainak tiszteletét, bizonyos műveltséget, modort, viselkedési szabályok betartását, művészi alkotások hódolatteljes csodálatát, szellemi igényességet, világnyelvek ismeretét, mise- és zenehallgatási kötelezettséget, a versenyben lemaradt gyengék szociális gondoskodás keretében történő segítését, azt a bonyolult és finom életminőséget, amelybe még ki tudja, mi minden tartozik, de lényegében semmi köze ahhoz, amit Jézus akart, és ami méltán lehetne az európai emberek sajátos életformája.

Az európai egységet a kereszténységgel ilyen módon összekapcsoló gondolatot egy teljesen félreértett jézusi mondat alapozza meg: "...és léssen egy akol és egy pásztor." (Jn 10,16). Krisztus ezt saját magára értette, órá hallgatnak majd a juhok, és amint tudjuk, ez a ráhallgatás nem azt jelenti, hogy a fegyverek erejének engedve megkeresztelkedik az, aki nem tud másként életben maradni a Krisztus-utód szövetségeseinek hatalmi érdekszférájában. Jézusnál az egység ontológiai fogalom, amely a szeretet-léttartalom azonosságából kibontakozó magatartás- és sorsazonosságot jelenti a közösség tagjai számára. Az egység előzőleg látott eszméje mint emberi életeszmeny soha nem létezett, és ma sem létezik, mindig csak ideologikus építmény volt az éppen aktuális hatalmi rend terjeszkedésének felépítményében. Forrása tehát a hatalomvágy, talaja pedig az egyes ember félelme és irtózása a szabadsággal együtt járó döntés kockázatától.

Az egységes keresztény Európa eszméjének történelmi megvalósulásához vezető úton be kellett látnunk, hogy a pápai állam világi hatalmának megteremtése és növelése zsákutca volt. Ma már kezdjük belátni, hogy a zsidó-keresztény kultúra imperializmusának éllavasai csak az önpusztító termelési és társadalmi struktúrák még hatékonyabb működtetésére szövetkezhetnek össze. Egyszer talán belátjuk majd azt is, hogy Európa akkor lesz egységes a kereszténységben, ha lakói keresztényekké lesznek Jézusban.

FARKAS ISTVÁN

VAN EGY KIS IDŐD...?

Nem tudhatom. Abban bízom, hogy ha majd egyszer, a belső információs láncon eljut hozzád ez a kis visszaemlékezés, talán lesz rá időd, hogy beleolvass, vagyis leülj, megállj, figyelj és hallgasd a mesélőt. Nekem – terveimnek megfelelően – be volt írva már jó előre a naptáramba 2018. január 27-re a Bokorünnep. Az idő amúgy is az egyik kedvenc témám, ahogy a tavalyi is az volt: az egyensúly. Szóval készültem rá. Aztán minden másképp történt.

Így aztán amikor jóval délután kettő után beléptem a Kőbányai Művelődési Ház ajtáján, volt bennem belül egy kis lelkiismeret-furdalás, vagyis egy kis feszültség. Az előtérben néhány gyerek és fiatal játszott-beszélgetett. Nem ismertem őket. Levettem a kabátomat és beléptem a már jól ismert nagyterembe. Egy számomra ismeretlen hölgy tartott előadást. Azt rögtön éreztem, hogy rutinos, jó előadó, jó kiejtéssel és tónussal. Mondanivalója azonban még nem jutott el hozzám, mert – természetesen – megálltam az ajtóban, szétnéztem és leltárba vettem az ismerősöket. Igencsak sokan voltak a teremben. Jóskával, aki az ajtó mellett ült, rögtön összevillant a tekintetünk. Aztán Tibor fordult felém mosolyogva, majd Barna integetett a terem túlsó végéből mutatva, hogy ott van hely. Lassan megnyugodott bennem a kis feszültség, megjelent a lélegzésem is és lassan beszivárogtak az előadó szavai. Mint később megtudtam, Enikő egy közismert mentálhigiénés szakember tartotta előadást.

Tulajdonképpen semmi különleges nem volt az előadásban mégis, természetes egyszerűsége, őszinte megnyílása, a hétköznapi és az ünnepi élet minden fordulatát felölelő, a ma már szokatlan belső és külső harmóniára törekvés apró, így igencsak lényeges pillanatait bemutató, saját családi és szakmai – vagyis csoportokkal foglalkozó - életéből vett példái ott tartották a figyelmemet. Minden ismerős volt, mégis. Jó volt hallani ezt a magabiztos, kiegyensúlyozott, minden fellengzéstől mentes őszinteséget. Ott voltatok és hallhattátok. De talán van olyan, akinek ez nem sikerült, így most ideírok néhány gondolatfoszlányt, ami megmaradt bennem.

Életelvem és hivatásom: segítségnyújtás és társadalmi felelősségvállalás; de hogy is vagyunk ezzel az idővel?; nyugodt környezet; van idő beszélgetésre; a gyorsuló világból kimenni egy kicsit és nem lerövidíteni, hanem

kinyújtani, megadni a módját; régen a rituálék kerete ezt biztosította; félünk, hogy valamiről lemaradunk; nevelésnél tanulni a gyerekektől, velük együtt, egyszerűen velük lenni; minden belefér az életembe; úgy vagyunk megszerkesztve, hogy a szerkesztő beépítette az idővel való gazdálkodásra figyelmeztetést; idő magamra - az én időm; egy nap – néha, amikor nincs más csak én és a Jóisten; most nincs időm, de majd ha...; néha nem tudunk bánni az idővel, néha az idő bánik el velünk; az egész világ arra törekszik, hogy kibillenjek az időtervből; a reklámpiac manipulálni próbál a saját érdekében: nem vagy elég jó, szép, egészséges – törődj magaddal többet az általam adott eszközökkel, hogy hozzánk tartozz. Szerezd meg, dolgozz többet; töltőállomások egyéni megtalálása: nekem tánc, víznézés, naplemente, esti számadás; ha jól vagyok, akkor tudok másokkal együtt lenni – vagyis jelenlétemmel, figyelmemmel segíteni, látni mi a szükséglet - arra építjük a megelőző munkát is; használni az időt - mert kincs és mert véges, vagy az idő fog minket kihasználni úgy, ahogy azt sugallják a reklámok vagy a környezet; kiszorulunk az időnkéből, így válunk önzővé, frusztrálttá, félelemmel telivé; feltételek nélkül elfogadni magamat és másokat – ez egy csodálatos másik világ; ez egy más minőség a saját életünkkel kapcsolatban; kapcsolat és kapcsolódás; a hallgatás ideje; hála és tisztelet az idősebb korosztálynak; köszönet a fiataloknak az érzelmi intelligenciájukért, ami ma sokkal fejlettebb, mint a mi időnkben volt; visszavarázsolni az intimitást – az egymásra figyelés művészetét - a kapcsolatainkba és a világba; normálisan kialakított jövőterv még az immunrendszerre is kihat; ha magunkat nem tudjuk jól szeretni és elfogadni, nem tudunk szeretetet adni másoknak; úgy beszélni, tenni, hogy aki hallgatja, látja – mint egy hamuba sült pogácsát - hazavihesse az élete útjára.

Ugyanakkor, tulajdonképpen mindez szinte megvalósíthatatlan. Egy olyan mértékű tudatosságot, összeszedettséget és figyelemszentelést igényel, aminek nincs sem társadalmi, sem családi, sem világi alapja. Nem így tanultuk. Ha jól belegondolok – és amennyire lehetséges volt megtettem – még erkölcsi alapja sincs. Nem azon múlik, hogy jó akarok-e lenni. Mindenki jó akar lenni – jónak lenni jó!, harsogja a mára már igencsak divatosá vált szlogen is. Azt feltételezi ez a javaslat, hogy képes vagyok a hatalmas és egyre gyorsuló sodrásban megállni és előbb ott lenni, mint a környezetem kiváltotta szokásos reakcióm. Az enyéme. De mihez tudok akkor igazodni? Mi az a biztos alap, amihez újra és újra vissza tudok térni – akár pillanatról pillanatra?

Szerencsémre nem volt időm mélyebben belemenni a gondolataimba. Kati kiállt a pódiumra, megköszönte az előadónak a tartalmas, őszinte előadást, lezárta a kérdéseket és indította a következő programot, amihez a kellékeket fiatal lányok fürgé csapata biztosította. Mindenki kapott egy „órát” egy papírlapon, aminek a számlapján, minden órához tartozott két felirat: Kivel....., hol.....? Nekiindultam, hogy minden órához, megszerezsem a megfelelő randipartneret és a még meg nem látogatott helyszínt. Ez utóbbit a falra szerelt rajzos táblák mutatták: Párizs, Makó, Jeruzsálem, Kalocsa, New York stb. Az egész terem felbolydult. Persze – gondoltam -, ilyenkor mindenki a Bokor-barátait keresi fel, akikkel esetleg már hosszabb ideje nem beszélt és ne a még sohasem látott sohasem hallottakat – ahogy tavaly Péter javasolta. Így akadtam én is Bandira, Gyurira, Évire és Barnára, de aztán – furcsa módon – belebotlottunk egymásba Tádéval, akivel talán, ha életemben egyszer beszélgettem egy rövid ideig és Éva nénivel, akit az unokája kísért és aki nagyon örült, hogy nem neki kell a nagyival randevúznia, akivel valamikor a tízes évek elején készítettem egyszer egy interjút. Kati a beszélgetés témáját is előírta, de hát ez nem volt tartható. Bandival találkozáskor az volt a kérdés, hogy melyik a kedvenc időszakunk a nap folyamán, amit aztán nagyon röviden el tudtunk intézni: nekem az este tizenegy óra utáni – mondta Bandi, mert akkor fekszem le. Az enyém meg a délután fél egy, amikor egy kicsit ledülök szunyókálni. Ezzel el is intéztük a kötelező, de ránk nagyon is jellemző kedvteléseinket.

Nekem talán két vagy három randevú jött össze, amikor Kati bejelentette, hogy most pedig üljön le mindenki a helyére. Ilyen formában nem tudjuk folytatni – mondta -, mert az idő előrehaladt állapotba került. István és Márta ült mellettem, meg a rég látott Mara, akit még a Piarista közből ismertem. Csöndben várakoztunk. Kint lassan besötétedett.

Kati, miután megkérte a szélen ülőket, hogy oltsák el a lámpát, halkán mesélni kezdett egy királyról, akinek volt egy birodalma, ahol az emberek szorgalmasan dolgoztak, boldogan éltek, haltak és mindenkinek megvolt mindene, ami szükséges. A királynak volt három fia is. Egyik tehetségesebb, szorgalmasabb, mint a másik. Az egyik kívülről fújta a KIO-t és még gitározni is tudott; a másikkal már tíz gyermeke volt, de amelletts kiemelkedett a karitatív munkában is; a harmadik gyönyörűen énekelt és önként járt tanítani az ország legelmaradottabb vidékén élő gyerekekhez. Mikor az öreg király érezte, hogy napjai meg vannak

számlálva, gondolkozni kezdett kire bízhatná a birodalom irányítását. Gondolkozott és gondolkodott, de nem tudta kitalálni milyen szempont szerint dönthetne, hisz mindhárom fia kiváló volt. Ahogy gondolkozva sétált a palotában, beért a trónterembe, ami a legnagyobb terem volt a palotában és amit ezért a bálókban is sűrűn használtak. Ott született meg benne az ötlet. Magához hívta három fiát, elmondta nekik a helyzetet és azt is, hogy azt választja utódjául, aki hajnaltól éjfélig színültig megtölti valamivel a hatalmas termet. Az első fiú másnap pirkadatkor neki is állt száz szolgájával, hogy a szomszédos homokbányából telehordja homokkal, mert így látta megoldhatónak. Dolgoztak is keményen éjfélig és tele is hordták a termet..., de csak egyharmadáig. Egy hét is volt mire kitakarították az össze homokot. Akkor nekiállt a második fiú és a száz szolgájával a palota mögötti istállóból szalmát hordott a terembe éjfélig. Ők is keményen dolgoztak. Meg is telt a terem..., de csak kétharmadáig.

Egy hét takarítás után következett a harmadik fiú – már ahogy ez a mesékben szokásos is. Pirkadatkor ő is bement a nagy terembe..., de leült a közepén és dúdolni kezdett. Dúdolt, majd énekelt egy keveset, majd ismét csak dudorászott. A két testvér meg csak nógatta, hogy nem lesz ez így jó, nem jut semmire éjfélig. De a fiú csak ült és dúdolt. Éjfélkor elővett a zsebéből egy gyertyát meg egy gyufát. Meggyújtotta és a gyertya fénye színültig betöltötte a hatalmas tróntermet.

Itt Kati megállt egy pillanatra - a körülötte álló lányok mind meggyújtották a náluk lévő gyertyákat -, majd folytatta a mesét.

A király ekkor megölelte a fiút és azt mondta: fiam, te teljesítetted a feladatot, így rád bízom a birodalom irányítását, neked adom a királyságot. A fiú pedig örömmel vette át és uralkodott, ahogy apjától tanulta. És az emberek szorgalmasan dolgoztak, boldogan éltek, haltak és mindenkinek megvolt mindene, ami szükséges.

És most álljunk fel és énekeljük el együtt a himnuszunkat – mondta Kati és mi engedelmességtünk neki. Megfogtuk egymás kezét és énekelünk.

Körülöttünk a lakótelep mintegy húszezer lakójának fogalma sem volt róla, hogy mi történik velük szombat délután. Nem baj. Nem kell mindenről tudnunk, csak azokról, amik ránk tartoznak.

Háromnegyed ötre értem haza. Feleségem az órát nézte, majd engem. Tudod, hogy hatra a gyerekeknél kell

lennünk? - kérdezte és hozzátette – Jól elmaradtál! Igen. Néztem az órát. Átöltözni, összekészülni, bepakolni, fél óra az út. Jó, még időben vagyunk! De ahogy néztem az órát, megláttam egy másik mutatót is, ami csendben azt mondta: most..., most..., most... És akkor türelmesen átöleltem és azt mondtam neki: van idő!

Kőbánya, 2018. jégbontó hava 12.

MERZA JÓZSEF

DIÓTÖRŐ

Későn keltem fel, mert előző este majdnem éjfélig fűtöttem, hogy elérjem a 11 fokot a lakásban. Ilyen hőmérsékletnél már nagyon jól lehet aludni, sapkát sem kell felhúzni éjszakára. Reggel úgy döntöttem, hogy napközben nem gyújtok be, takarékoskodom az idővel. Egyébként, ha nem esik, úgy sem vagyok bent, legfeljebb beugrom egy rövid evésre, ha már szükségét érzem. Hamar elmegy a nap, öt órakor alig látni valamit. Villanyfényes favágás kezdődik s az összevágott darabok a kályhába kerülnek.

A tűz ropogása közben kiváló alkalom adódik párhuzamos tevékenységre, azaz a frissen összeszedett dió megtörésére. Egyszerűbb dolog dióbelet szállítani haza, mint cipelni a héj terhét is. Sajnos, a héjat nem célszerű a cserépkályha tűzébe vetni, mert olajos füstje korommal vonja be a csempéket. A dióbél balra kerül az asztalon, a héj egy vödörbe, s időről-időre feltöltöm a törésre váró készletet.

Múlik az idő, felfelé indul a hőmérő higanyszála, már 13 fok van, lassan elkezdődhet a szellemi élet. Zacskóba töltöm a dióbelet, elrakom a vödröket, s szemlét tartok a nálam lévő sajtótermékek fölött. Günter Grass még várhat a hagymatisztítással, az Élet és Irodalom replikái vonatban is olvashatók, dehát itt van a Napló tegnapelőtt megkapott 89. füzet, s abból már csak bő két oldal van hátra. Piarista köz, 2006. november 1. Amit be kell vallanom. Hm, miről is van szó? Úgy látszik, ez érdekesebb lesz annál, minthogy el kell-e mennünk a Kossuth-térre. Bizony, így van, későbbre hagyom a politikai eszme-futtatást.

A gondolatok sora szabályosan indul, ismert tényeket hallunk a kisközösségek kontesztáló vagy nem-kontesztáló tevékenységéről, a pápák tisztogató működéséről, a kettős hűségről, életről vagy megsemmisülésről. Küzdelemről állammal és egyházzal, erőfeszítésekről, hogy helyesen tudjuk

felismerni és követni Jézus szándékát. Vállalkozásunk egyedülálló, példáját ritkítja a történelemben. Aztán tönkrementünk. Jézusnak jobb volt a helyzete, mert nem látta a tönkremenetele utáni helyzetet, mi látjuk.

Pedig 89-ben nemcsak a Napló szerzője volt euforikus állapotban. Magam is azt gondoltam, hogy érdemes az embernek fiatalon belevágni egy mozgalomba, mert akkor félszázad múlva megláthatja eszméi győzelmét. És hát nemcsak mi voltunk feldobva, hanem az un.

rendszerváltó értelmiség egésze. Később ők is elvesztették a jókedvüket. Mi azonban most ne velük foglalkozunk, hanem a saját dolgainkkal.

Utólag könnyű okosnak lenni. Ezért azt kérem, hogy ne tekintse senki öngazolásnak, amit mondok, mert nem arról van szó, túl gyermeteg lenne. Felelőst sem akarok keresni, méltatlan lenne igyekezetünk ismeretében. Egyszerűen csak összefoglalni szeretném azt, amit a történelem újra igazolt tanulságának tekinthetünk. A világos látás meghozza a lélek békességét is.

Két dolog volt egészen természetes 89-ben. Az egyik az, hogy nemcsak a bankok fognak megszállni minket, hanem az összes nyugati és keleti eszmeáramlat igyekezni fog támaszpontokat kiépíteni, vagy visszaszerezni régi pozícióit. A régi szerzetesrendekkel és lelkiségi irányzatokkal együtt megjelennek az újak, népet akarnak gyűjteni, jó esetben nem azért, mert másutt már elvesztették vonzerejüket. Latba vetik erejüket, hogy híveket toborozzanak az évtizedes elzártaság folytán szabadságra, kibontakozásra, szellemi érvényesülésre vágyó emberek körében.

Mi pedig állunk a nagyvilág feltáruzó vallási csodapalotájának kapujában és tapasztalatlanul követjük a szépet, a gondok megoldását ígérő hangokat. Az elfogadásban, a társulásban, a követésben jelentősen közrejátszik a tehetősebb irányzatok infrastruktúrája. Dicsérni is fognak minket, hiszen megőriztük a hitet a vallástalanság közegeiben, de a dicséret egyfajta érzéstelenítés is azoknak, akiket mégiscsak be akarnának vonni saját világukba. A gyanútlan ember hajlandó értéktelennek látni szerény eszközeit – bár azok segítettek élni és túlélni a hideg napokat – és lemondani róluk, elcserélni őket mutatósabbakért. Így tagozódik százfelé – sőt többfelé – vallási értékekre érzékeny népünk. Más földön, más korban, más karakterek által alakított csoportokba.

Nem úgy Bulányi! Ő tudja, mit ér a Bokor közösség, ő tudja, milyen szellemi és erkölcsi érték halmozódott fel évtizedek alatt ebben a magyar földön, magyar emberek által, a kortárs magyar történelemben megteremtett

közösségekben. Ő tudja, hogyan hitelesítette látását fiatal és kevésbé fiatal emberek valóságos tanúságtétele. Elégtételt érezve, teljes energiával robban bele a hazai és külföldi világba. Elmondja történetünket, felmutatja eredményeinket. Kapcsolatot létesít a hazai szellemi élet jeles személyiségeivel. A Bokor konferenciákat szervez, amelyeken programot hirdet meg a társadalom, az egyház számára. Időszerű mondanivalója van a kibontakozás, a megbékélés, a nemzetmentés, a kisközösségi hálózatépítés tekintetében.

Csatlakozik a humánus törekvésekhez, ellenzi a halálbüntetést, a kötelező katonai szolgálatot. Tovább folytatja a határokon is átnyúló karitatív tevékenységét. Külföldi reformer szervezetekkel teremt kapcsolatot, majd a tengerentúlon is meghirdeti evangéliumra alapozott elveit. Mindez csupán gyors vázlat annak szemléltetésére, hogy minden okunk megvolt az öntudatra és a büszkeségre. Minden okunk megvolt arra, hogy elvárjuk a keresztény társadalom elismerését, s a minket megillető hely megadását.

A disszonáns hangok nem vártak magukra. A hazai egyháztól várt furcsa rehabilitáció éveket késett, valójában semmit sem ért. Teológiánk ismeretében nem kerülhettünk be a magyar lelkiségi irányzatok közé. Könyveinket egyháziilag nem terjesztették, újságunkat nem lehetett árusítani a templomokban, az egyházi vezetők elhárították párbeszédet javasló meghívásainkat. Külföldről elég hamar megkaptuk a szektoid minősítést, a konzervatív amerikai keresztények felismerték, hogy eszmevilágukba nem illik bele erőszakmentes, nem diszkriminatív magatartásunk.

A kontesztáló nyugat-európaiak viszont túl egyházhűnek ítélték bennünket. Lehetett érvelni, elégedetlenkedni, a kapuk zárva maradtak.

Mit mulasztottunk? Felesleges indokolatlan elvárásokkal vádolni magunkat. Boldogok voltunk, igyekeztünk teret foglalni reményünk szerint. Megbocsátható, hogy az optimista alkatok nem gondoltak arra, amit Kocsi Csörgő Bálint már átélt: az új világban, amelyben a helyeket betöltötték a régről átmenekültek és a fiatal trónkövetelők, nincs szükség elismerést váró, majd egy idő után elégedetlenné váló, esetleg követelőző veteránokra. A veterán örüljön annak, hogy valahol interjút adhat a régi, kemény időkről, díszvendég is lehet, persze, ha tud polírozottan viselkedni. Érdes hangú emberek kéretnek távol maradni. Nincs kivétel! Azok sem képeznek kivételt, akik azt hiszik, hogy megtalálták Jézus üzenetét. Ha

nagyon erősen hiszik ezt, akkor felgyorsíthatják a dolgok menetét és nem 17 év múlva kezdenek bánkódni azon, hogy nem kerültek a Golgotára. Azon is el lehet gondolkodni, hogy a XX-XXI-ik században mi is a Golgota. A kitűnő Husz János számára a máglya volt az, jelenkorunk informatikai világában a semmibe vevés, ami fizikailag kényelmes lehet, de a szellemi ember esetleg bele tud bolondulni. Vörösmartyt sem végezték ki, lelke azonban a pokol kínjait szenvedte.

Sorsunk kiszámítható volt, valamit hibáznunk kellett volna ahhoz, hogy ne így legyen. Az előző bekezdésben leírt mondataimat megtalálhatjátok a korabeli elmélkedéseimben, jóllehet akkor fanyalgó vészuhogásnak tűnhetett az euforikus nyüzsgésben. Igazolásra nem várok, boldogságban nem úszom. Egyszerűen nyugodt vagyok, mert igaznak bizonyult az Országokról alkotott képünk. Nem nagyon tudnék mihez kezdeni, ha kiderült volna, hogy sikeremberekké is válhattunk volna, csak ügyesebben kellett volna alkalmazkodnunk a világ áramlataihoz.

Voltak lelkigyakorlataink – lapozzuk fel a Karácsonyi Ajándék régebbi füzetét – olyan, persze nem volt, ahol kiderítettük volna, hogyan lehet megúszni a várható megpróbáltatásokat. Elkerülni azt a bizonyos keserű poharat, amit más is megpróbált megspórolni. Ő elég hamar rájött arra, hogy az nem megy. Mármost az, hogy mi a keserű pohár, valószínűleg változatos dolog. Ami legjobban fáj.

Nem hiszem, hogy egy nagy lelkigyakorlattal bebiztosíthatunk volna magunkat. Szabad embereket nem lehet pártkongresszuson megszervezni, akkor sem, ha fényes jövőt akarunk felrajzolni. Mindenki tudta volna, aki ismeri felfogásunkat, hogy a fényes jövő óriási tévedés, megalapozatlan ígéret. Jobb így. Reménykedni, boldogan ténykedni szabad, sőt szép dolog. De csak egyszer. Ezért volt, hogy 90-ben és azóta többször elmondtam, most pedig, először, le is írom, hogy elkezdtem keresni a helyemet a Bokorban.

Nem azért, hogy elbújjak, hanem azért, hogy megtaláljam azt a helyet és azt a módot, ahol és ami szerint, a legtöbbet tehetem a barátaimért. A dicsőséges Bokor nem az én műfajom, több okból nem vállalhatom, a küzdő, problémázó, mellőzött közösség viszont mindig számíthat rám. Miben?

Ez volt 90-ben a másik fogadalmam. A tiszta beszéd, az indulatmentes beszéd. A társadalmi átalakulás első szakaszában világossá vált, hogy küzdelem kezdődik az érdekcsoportok között és ebben a harcban az érvek

megfogalmazása, kimondása, vállalása a legtöbb, ami tehető az emberek érdekében. Egy-két, korábbi stílusban megírt szöveg után áttértem talányos, nehezen megfejthető írások készítésére, amelyek fájdalommal születtek, aktuális problémáimat fejezték ki, a Bokorhoz szóltak és nem bánthattak senkit. Vagy azért, mert érthetetlenek voltak, vagy azért, mert aki megértette, az szükségképpen szolidaritást kellett hogy vállaljon az íróval, nem a tartalom miatt, hanem azért, mert megértette, hogy valaki fájdalom árán akar közölni közérdekű dolgokat. Mesékbe burkolva.

Nem mindig sikerült, túl hosszú ideig tartott, de nem bánom. Nem születtem írónak, de írnom kellett, mert az írás fegyelmez. Módot ad, hogy többször meggondoljam, mit akarok elmondani, esetleg le is mondjak alkalmatlan állítások megfogalmazásáról. Írás közben új gondolatok születhetnek, napokra széthúzva, több szempont is kialakul. Eközben nemcsak a probléma tárható fel, de remény nyílik, ha nem is a megoldásra, de legalább lelkünk rendbe tevésére.

Jó példája volt ennek – legalábbis számomra – a Nagyon lassan című írásom. Nem közöltem sehol, egyszer felolvastam, nem tudom, érthető volt-e. A jubileumi szentmise túlméretezett volta nagyon nagy megpróbáltatást jelentett nekem. Többet mutattunk a valóságnál – bár a felszínt nézve el lehetett hinni – és többek számára nagyon hatásos volt, hiszen a volt köztársasági elnöktől kezdve, vagy azon végezve, rengeteg jószándékú ember, hívő vagy rokonszenvező, közéleti és nem-közéleti személyiség jelent meg. Nekem a poklot jelentette volna, kérdésnek tekintettem volna, ha – hosszú múltam alapján – nem tudtam volna, hogy az, ami ott zajlik, nem öndicsőítés, hanem Jézus ügynék hirdetése.

Szavakba, mondatokba, mesébe gyúrtam bele gondjaimat és eljött hozzám a béke. Ebben a békében olvasom ma a 89. füzet meditációját arról, hogy mit kellett volna tenni nagy örömeinkben és büszkeségünkben, s örülök annak, hogy nem voltam ünneprontó, hagytam mindenkit zavartalanul örülni, hiszen a lelkiismeretes ember úgyszólván végig gondolja, újra értékeli életét. Saját felelősségét is, mivel önmagunk lelkének ítélete elől nem tudunk elfutni.

A nagy okosság, meg az új okosság, a kommuna között, oldjuk mesével a feszültségünket, hiszen csak oldott állapotban vagyunk olyan helyzetben, hogy termékeny gondolatok születhessenek meg bennünk, ne terjedjen el a panaszkodás, ne rázzuk, frusztrált tehetetlenségünkben, az öklünket. Persze, „majd ha hetven, nyolcvan év keservét / hordod szíveden / akkor

mondd meg, milyen a világ”, s mégis, van mód kitörni a reménytelenség világából, megerősödni, hiszen “a kétségbeesés a bűnök koronája”. A világban “úzik a felhőket a szelek. Künn süvít a tél viharja”, de benn, a mi világunkban, “perg a rokka s vígan zeng a dal”. Bánattól vagy szenvedélytől zaklatva, vegyük kézbe a Bolond Istókot, egy olyan fiatalember sorait, akinek már két éve sem volt hátra az életéből. Olvassuk, de nagyon kérem, lassan. Ma mindenki hadar.

Igen, a felelősség. Négy éve, barátaim azt ajánlották egy még arra nem járt ismerősömnek, hogy csatlakozzék hozzám, mivel én úgy ismerem a Zempléni-hegység bizonyos tájait, mint a tenyeremet. Még egy-két vándor is velünk jött és szépen róttuk a kilométereket erdőn és mezőn. Magyaráztam, hogy mi, merre van, és jó fél nap múltán, kibújva az erdőből, megjelent a láthatáron Regéc vára. Rendkívül elégedetten közöltem ezt a nyilvánvaló ténytet, s azt is elmondtam, hogy miről lehet – akár éjszaka is – felismerni ezt a helyet. Alapos magyarázatom után vidáman továbbmentünk, de a vár nem akart közeledni hozzánk. Nem értettem az egészet, erőltettem a dolgot, de fél óra múlva világossá vált, hogy utat tévesztettünk.

De miért, hiszen többször jártam erre, nappal és éjjel. Miféle varázslat lett úrrá felettünk? Teljesen megzavarodtam és összeomlottam. Kudarcs, szégyen. Ha azonban valahol eltévedtünk, vissza kell menni az utolsó, biztos pontig és újra kezdve, alaposan megvizsgálni a lehetséges elágazásokat. Tetszik, nem tetszik, ez az erdei vándorlás alaptörvénye. Talán másé is. Végül is kiderült, hogy ha öntudatosan nem játszom meg magam, akkor észreveszem az orrom előtt levő helyes folytatást.

Bocsánatot kértem a közel egy órányi elvesztett időért – kötött keretek között ez elég kellemetlen – és türelmesen hallgattam barátaim vigasztalását, hogy ez bizony százszázalékos helyzetben is megtörténhet, nincs semmi baj, s nélkülem egyébként sehol sem lennének. Napokig rágtam magam, nem is fogom soha többé elfelejteni, hogy teljes bizonyosság érzetében is lehet téves útra menni. Az erdő olyan, mint az élet, örökké változik, szerényen és állandóan figyelni kell rá.

Néha visszatértem erre a jelenetre, akár ismerősökkel, akár fogékony, új társakkal. A bizalom esetleges elvesztése az, ami fáj. Csalhatatlan biztonságban vezetni téves útra azokat, akik bizalommal követnek engem. Időnkint felidéztem szegény Nyilas Misi alakját, aki kínlódván fordította latinra Gyéres tanár úr mondatát: Etiam ille est fur, qui fiduciam hominum rapit, azaz: az is tolvaj, aki mások bizalmát meglopja.

Cseppben a tenger. Túl érzékeny vagyok? Túlzott bennem a felelősségérzet? Ilyen semmiségek miatt? A helyzet mégis csak az, hogy nem a felelőst kell keresni, hanem a helyes utat. Ez az elsődleges.

Van itt még egy megfontolandó szempont. A sokszor nehéz, esetleg veszélyes teljesítménytúrákon, a rajtban aláírunk egy papírt. Az áll rajta, hogy a túrán a saját felelősségünkre veszünk részt, a rendezőktől semmilyen címen nem kérünk kártérítést. Kemény beszéd ez, hiszen a rendezőségnek van fogalma az elérendő célról, tudja, milyen úton kell haladni, sőt azt is ígéri, hogy bizonyos pontokon segítségünkre lesz étellel és itallal. Biztonságot azonban nem garantál. Dehát nem gyerekekről van szó, hanem egészséges fiatalokról, idősebbekről. Tudják, mi történhetik velük, így is vállalkoznak. Aláírják és nekivágnak az útnak. Szép kis profán példa. A hitben vezetőknél is van fogalma az elérendő célról, az utat is le tudják írni, segítenek is, ha megtalálnak minket. Felelősségük tudatában indítják útra a vándorokat, de a célt csak hiszik, az út minden buktatóját még ők sem tapasztalták, előttünk járnak, de nem biztos, hogy a helyes nyomon. Úgy lehetünk velük, mint amikor a hosszabb ideig követett társunk egyszer csak megáll, megfordul és azt kérdi: tudod az utat? Akkor derül ki, hogy már ő sem tudja, de mi követtük. Ilyenkor mutatkozik meg érettségünk. Az, hogy nem gyerekként indultunk meg, sikerek és sikertelenségek vannak mögöttünk és most azt látjuk, hogy újból próbára tettünk. A felnőttek vezetője elmondhatja, hogy a legjobb tudását és felelősségét ajánlja azoknak, akik benne látják megbízható vezetőjüket, de nem ígérhet megdönthetetlen, örök bizonyosságot. A felnőtteknek tudni kell ezt, aki nem tudja, nem felnőtt. Ha nem jó így, ne vállalkozzék. Kudarcai nem lesznek, ámde sikerei sem. Vádolni senkit sem kell, azzal semmire nem megyünk. Az utat kell keresni, a helyeset.

Aki mesél, annak nyugodt a lelke. E tárgyban én is nyugodt vagyok. "Ezért van, hogy a háborúban verset írok", illetve mesélek, mert ahhoz inkább értek. Sőt, abból erőt is merítetek. Mesélek még egy kicsit. Ha ez nem az olvasó kedvelt műfaja, fejezze be az olvasást.

Neu Pirooska, a Gondolat Kiadó szerkesztője, 1975-ben megkért az Írországból élő Lánzos Kornél Space through Ages című geometriai – elméleti fizikai könyvének lefordítására. Nem sok kedvem volt hozzá, a fordítás elég hálátlan munka, de hogy kedvét ne vegyem, elkértem tőle betekintésre. A könyv szakmailag nagyon érdekes volt, engem azonban az epilógus mottója fogott meg. Franz Werfeltől idézett a

szász: "Greatness is only possible against the stream, never with the stream. The eternally defeated are the eternally victorious and the voice is truer than the noise". Vagyis: Naggyá lenni csak az ár ellenében lehet, az árral soha. Az örök legyőzöttek az örök győztesek és a hang igazabb, mint a lárma. Ez eltalált. Fizikát vártam és valami mást kaptam. Elvállaltam a fordítást. Telt, múlt az idő, lényegében el is felejtkeztem az egésztől, amikor is, tán nyelvgyakorlat céljából, a nyolcvanas évek végefelé, német eredetiben, megvettem Werfel Jeremiás-könyvét, amit még elsőéves egyetemista koromban olvastam magyarul, fűtetlen debreceni szobámban. "Höret die Stimme", azaz Halljátok az igét. A könyv utolsó előtti oldalán ezek a sorok állnak: "Grösse nur gegen die Welt gibt und niemals mit der Welt, die ewig Besiegten die ewigen Sieger sind und die Stimme wirklicher ist als der Larm." Tehát innen van a mottó. Másnak, más helyzetben ez semmit sem mond, nekem az én helyzetemben sokat jelentett. A tisztességes, szellemi ember alapvető magatartását. Azt, hogy miképpen kell viselkedni, ha nehéz az ember élete. A próféta szót szerénységi okokból mellőzöm.

Korszakalkotó írást tartalmaz a 89. füzet. Leszámolunk a nagysággal, az elismertséggel. Lezárunk egy 17 éves mellékvágányt. E két lépéssel kiüresítjük magunkból az emésztő gondok terhét, meghaladjuk önmagunkat és új, könnyű lélekkel tudunk körülnézni a világban. Amíg gondolkodni tudunk, segítjük gondolatainkkal – ha elfogadják – az utánunk jövőket. A "lethetetlen" Napló ebben is segít. Más okom is van az öröme. Nem tudom, hogy a Napló írója hogyan kapott kedvet e műfaj gyakorlásához. Jól emlékszem, hogy valamikor, Arany Jánosra hivatkozva, arra biztattam a szerzőt, hogy nyisson egy "kapcsos könyvet", amint illik egy idős korba jutott emberhez. Lehet, hogy emlékszik erre a szerző, lehet, hogy nem. Az utóbbi esetben még nagyobb érdem a stílusváltás, s ez azt is igazolja, hogy egy korban szükségszerűvé válik az ilyen beszédmód. Írunk, azaz beszélünk életünkről, mindennapjainkról, párbeszédet kezdeményezünk, s ennek során átadjuk tapasztalatainkat minden kényszer nélkül. Közelebb kerülünk barátainkhoz.

E közelség jegyében szemlélem a Mindenszentek napján írt feljegyzés utolsó szavát. Golgota. Nincs feljebb? Nem tudjuk magasabbra emelni a tekintetünket? Nincs tovább? Cél a Golgota, vagy a cél elérésére irányuló törekvésünk következménye? Mi is a cél? István diakónus meglátta a célt halála előtt néhány pillanattal? Nemde a Golgota a Credo közepén található, s ezután még szó esik feltámadásról,

mennyekről, a mennybéli helyekről, égi Országról, eljövendő örök életről. Egy percig sem vonom kétségbe, hogy a naplóíró tudja mindezt, mégis meg kell kérdeznem tőle, hogy maradéktalanul megszabadult-e Pál megváltás szemléletétől, amelyben a kereszthalálnak van központi szerepe és kevesebb szó jut az irgalomnak, a szelídségnek, békességteremtésnek? Pálnak csak a keresztrefeszülés fontos. Nyilván, hiszen ezen fordul a világ bűneinek eltörlése. Nos, nem kételkedem abban, hogy a Napló írója elméjében megszabadult a megváltás-elmélet mechanizmusától, de ez az utolsó szó egy feldolgozatlan tudatalatti gyökérről árulkodik. Vissza a meséhez. Azt kell-e hangsúlyoznunk egy sportolónak, hogy választott sportágában minden nap holtfáradtan fog az ágyába esni, vagy időnkint delíriumos állapotban fog versenyezni? Hogy néha elveszti öntudatát, lázas lesz, kritikusan felmegy a vérnyomása, duplán lüktet a pulzusa, kapkod a levegő után, féláljultan esik földre a szalag átszakítása után? Nem ezt mondjuk. Azt mondjuk: ha igyekszel, célba, ismétlem, célba érsz. Ha vonzó a cél, akkor a versenyzőnek semmi sem lesz drága ezért. Elég hamar megtudja, mi mibe kerül. Nem tévesztjük meg, nem tagadjuk a halálra fáradás tényét. De céltalanul senki sem akarja fársztani magát, senki sem akar esetleg tönkre menni. Vonzó, nemes emberi, vagy vallási célt kell kitűzni. Ha nem hívőt biztatunk, akkor azt kell mondani, hogy az a dolgunk a világban, hogy küzdjünk "Erőnk szerint a legnemesbékért", s akkor az emberiség megőriz legjobb emlékezetében. Ez a cél és ez a jutalom. A hívő embert viszont a mennyország boldogságával vonzza és várja a túlvilág Urának lakomája vagy a paradicsomi ligetek öröme. Ki kell mondani a remélt célt, mert a Golgota nem cél. A jó marketing a célra mutat, oda vezet. Öreg este lett, majd éjszaka. A kályhát az első estén már rég lezártam, aludni próbáltam, erőt gyűjteni az új napra. Forgolódtam az ágyon, gondolatvázlatok futkostak a fejemben. Két órakor a Hold még szépen megvilágította a szobát. Vannak helyzetek, amikor nehezen jön az ember szemére az álom.

2006. december 12 – 24.

KIRÁLY IGNÁCZ

SZINODÁLIS KÖZÖSSÉG

Lerágott csont, avagy ismétlés a tudás jó édesanyja?

Szinodus jelentése a „szün” (együtt) és a „hodos” (út) szavaiból tevődik össze. Tartalmilag együtt járást jelent, együtt járást ugyanazon az úton. Ez számunkra a

jézusi Út. Ez több, mint egy elven lenni. Több, mint egy felé nézni. Ez az egy felé haladás közösen végzett tevékenysége.

1./Mindenki bevonása, bekapcsolódása. Néhányak (közösségvezetők) aktív szolgálata elkényelmesíti az embert. Mivel ő megcsinálja azt, ami közösségünknek kell, én nyugodtan megülhetek és mondhatom: ő jobban tudja, én nem is vagyok ilyenre alkalmas... Jézus mérlege is nagyon szerény: tanítványai szinte eltűntek a történelmi forgatagban és Pál szinte lesöpri tevékenységüket, hatékonyságukat. Az „elit”, a tizenkettő szinte eltűnt. Még szerencse, hogy morzsákban megmaradt tőlük, róluk valami. Az mindenképpen, hogy amíg velük volt a Mester, addig aktívak voltak. Kérdés: hogyan lehet mindenkit aktivizálni abban, amiben ő szolgálhat? Már akkor is az működött, ami a keresztény felekezetekben és a kisközösségi mozgalmakban, miszerint van egy vezető, plébános, lelkész, kisközösség-vezető és van a nép? Jelen gyakorlat és igyekezet biztatást, rábeszélést, piszkálást, felkérést, elvárást alkalmaz. Hatékonyságának nem gond nélküli mutatója a vállalások iránti közömbösség (képviselő), személyi háritó érzékenység (személyi jogokat sért), önvédelmi reflex (hagyjanak békén), magyarázkodások (nem érek rá). Lehetséges, hogy a megtérés azt is jelenti, hogy megtérek az ilyen-olyan, mégoly jó szándékú utamról, a jézusira és közösségbe lépek az ezen az úton haladókkal. Lehetséges, hogy a megtérés aktivitásra, közös szolgálatokra megmozduló döntést is jelent.

2./ Különbségeink áldása és kihívása. A különbségeket nem megszüntetni kell, hanem harmóniába hozni. A zenében kakofóniának mondják, mikor a hangok összevissza működnek. Szimfóniának mondják, mikor a hangok egymáshoz igazodóan élvezhető minőséget adnak. Harmónia az egyedi hangok együttműködésének gyümölcse. Ahány ember, annyi egyéniség, annyi egyedi, megismételhetetlen jelenség (individuum). A mára eltorzult liberalizmus az egyedekre tördeli azt, ami közösségre hivatott. Mintha egy-egy orgona-sípnak csakis magában kellene szólnia. A közösségről leválasztott egyén kiszolgáltatott, manipulálható potencióális áldozat (vö. elbitangolt állat és a ragadozók). A másik véglet a szitokszóvá lett populizmus, mely tömegként kezeli azt, ami személyiségi, egyedi kincs. Mintha az orgona-sípok egyszerre zúgva működne. A néphülyítés kiváló eszköze ez, az emberek többségének, vezetést igénylő lustaságának kihasználása (birkanyáj kezelhetősége). A kecske és káposzta kettőssége akkor tehető rendbe, ha én magamat rendbe teszem, és nem engem tesznek

„rendbe” mindenféle külső erők. Ezt szolgálja, ha van, a napi lelki élet, a szellemi tudatformálás és az aktivitásra serkentő testvérbarátság. Az én hangomat csak én tudom oda tenni a harmóniába. Jó tudatosítani, hogy röpködni, villogni könnyű, járni nehéz (Csoóri S.). A dialógus nem egymásnak való ellentmondás. Ez ugyanis olyan ütköztetése a nézeteknek, melyben vagy-vagy a helyzet. Az egyik nézet győz, a másik veszít. Ellene mondunk az ördögnek- halljuk egyházi vallomásokban. Vagy Isten, vagy ördög. A dialógus viszont, ne kerüljünk, szembenállás. Szemben álló nézetek olyan ütköztetése, mely érvek és ellenérvek szerint bonyolódik. Egymásra hatnak a felek és csiszolják az eltérő meglátásokat. A végén ez az értékütköztetés megértést és elfogadást gyümölcsozít. Harmóniát, mely különbségekkel együtt együttműködést tesz lehetővé.

3./ Generációk együtt járása. Az öregedő korosztálynak nem az a dolga, hogy leüljön az út szélén és biztassa a fiatalabbakat, mint egy sportversenyen a közönség. A fiatalabbaknak nem az a dolguk, hogy megmorogják és a maguk számára idegennek tekintsék a korábban, és előttük menők által létre hozott javakat és elhatárolódva kritizálják a felvert port. Ami érték, az akkor is az, ha öreg, vagy fiatal állította elő. Ami hiba, az akkor is az, ha idősebb tekintélyes, vagy fiatal nagyreményű ember csinálta. Az ember dolga, öregnek és fiatalnak egyaránt, tenni a dolgát, amit a fejlődőképes lelkiismerete mond. Az baj, ha ez a fejlődőképes nem kap nagy hangsúlyt és csak önmagában a lelkiismeret, mint a személyi autonómia hivatkozási alapja dominál. A lelkiismeret fejlesztése sem korosztály kérdése. Minden véglét veszély forrása. A nagy egójú és ki nem mondottan, de tévedhetetlen meggyőződésű egyéniség a megmondó ember, aki az uralkodás veszélyében él. Ezt az egymás mellett elbeszélő emberek jelensége mutatja. Mindenki mondja és ismételgeti a magát. Ez nem az együtt haladás az Úton. Az önzugorító, alázat erényére hivatkozó ember a mulasztás bűnének veszélyhelyzetében él. Istentől kapott talentumát alázatos lelkiséggel ássa el és őrzi, nehogy konfliktusba kerüljön értékének nyilvánvalóvá tételével és mások meglátásával való ütköztetésével. Ez sem a szinodális élet. Végletek helyett a megtérésnek csakis rám vonatkozó belátásával határozhatom meg a magam jézusi küldetését a testvérbaráti erőterben. Az Isten Országá építése nem évjárat kérdése... A szinodális élet önvizsgálatra épülő, harmóniáért áldozatot hozni kész emberi hozzá állás kérdése.

GYOMBOLAI MÁRTON
VERGŐDŐ IMA

(Marcsikánk halálakor...)

Nekünk születél, rész vagy az egészben

Bús szünet, a ráncsugárzó fényben,

De egész is, Ki pótolhatatlan

Mert a szívünk ott hordod magadban.

Képed előtt gyertyafény világol

Köztünk vagy és mérhetetlen távol...

A Miatyánk is lázadozva tör föl:

/Nem telik több küszködő erőnkéből.../

Megakad és felzokog az égre:

Legyen meg és ne legyen meg mégse!...

Őt, akitől kaptad a neved Kérjük Máriát könyörgőn

veled, Ki megállt a keresztnek tövén: z

Égi Anyánk te vagy a remény,

Adj hitet a felzokogó résznek:

Szeretemben Istennél egész lesz!!

2004. január 29.

X-X-X-X